ISSN 1846-3827

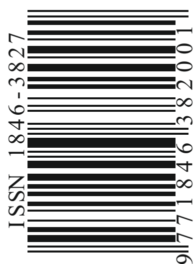

Grb i Zastava

Glasnik Hrvatskog grboslovnog i zastavoslovnog društva
Broj 16, Godina VIII. *Bulletin of the Croatian Heraldic & Vexillological Association*
Zagreb, studeni 2014. *Number 16, Volume VIII, Zagreb, November 2014*

Zastava Slobodnog i kraljevskog grada Koprivnice iz 1718. Stražnja strana zastave, stanje nakon završetka konzervatorsko-restauratorskog zahvata. U vijencu elementi grba grada: *zidine s kulom okružene dvama zlatnim ljiljanima nadvišene zlatnom krunom*. Zastava iz zbirke Hrvatskog povijesnog muzeja Zagreb restaurirana u Hrvatskom restauratorskom zavodu u Zagrebu, 2013. Vidi više na str. 10.

The 1718 Flag of the Free and Royal City of Koprivnica. *The reverse, after the conservation-restoration procedure. Within the circular wreath the elements of the city coat of arms:* walls with a tower between two golden fleurs-de-lys ensigned with a golden crown. *The flag is in the Croatian History Museum collection, restored in the Croatian Restoration Institute in 2013.* *See more on p. 10.*

Hrvatsko grboslovno i zastavoslovno društvo osnovano je 2006. godine. HGZD je član
Croatian Heraldic & Vexillological Association is established in 2006. HGZD is a member of

Fédération Internationale des Associations Vexillologiques *Confédération Internationale de Généalogie et d'Héraldique*

UVODNIK EDITORIAL

Dragi čitatelju,

Kao što smo i najavili u prethodnom broju, glavna aktivnost HGZD-a u drugoj polovini 2014. godine bila je organizacija znanstveno-stručnog skupa, o kojem s veseljem možemo reći da je prošao i više nego izvrsno u svakom pogledu. Naravno, više o skupu čitajte u ovom broju, a ovo je prilika da ponovo zahvalim svima koji su pridonijeli realizaciji ovog skupa, prije svega suorganizatoru Odsjeku za sociologiju, a osobito predavačima, koji su odvojili svoje dragocjeno vrijeme da nam pripreme i izlože prikaze svojih istraživanja.

Osim toga, nastavljamo s predstavljanjem značajnih hrvatskih heraldičara. Donosimo zanimljiv izvadak iz rezultata istraživanja kolegice Trako Poljak, te nadamo se i prvi prilog iz istraživanja omiške heraldike naše tajnice Brstilo Rešetar. Kolega Kramberger nas upoznaje svojim zanimljivim stilom o još jednom zanimljivom predmetu, a iz Restauratorskog zavoda, kolegica nas Bošnjak upoznaje s još jednim biserom kojem su vratili stari sjaj.

Nadam se da ćete uživati čitajući GiZ,

Željko Heimer

Dear Reader,

As we announced in the previous issue, HGZD's main activity in the second half of 2014 was the organization of the symposium. We are pleased to say that it exceeded our expectations in every way. While you can read more about the symposium in this issue, this is another opportunity to thank everyone who contributed: first of all our co-host – the Sociology Department – and especially the lecturers, who all invested their precious time in preparing and presenting their research results with us.

In addition to covering the symposium, in this issue we continue our series on significant Croatian heraldists. We provide an interesting excerpt of Trako Poljak's research, and hopefully the first of many articles on research into Omiš heraldry, by our secretary Brstilo Rešetar. Colleague Kramberger, in his engaging style, introduces to us to another interesting artefact, and from the Restoration Institute, colleague Bošnjak presents another pearl brought back to its old splendour.

I hope you will enjoy reading GiZ,

Željko Heimer

SADRŽAJ
CONTENTS

Grb i Zastava

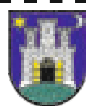
Glasnik Hrvatskog grboslovnog i zastavoslovnog društva
Bulletin of the Croatian Heraldic & Vexillological Association

IMPRESSUM

Grb i Zastava
Glasnik Hrvatskog grboslovnog i zastavoslovnog društva

Broj **16**, Godina **VIII.** Zagreb **studeni 2014.**
ISSN1846-3827
Urednik i engleski prijevod: **Željko Heimer**
Predsjedništvo HGZD:
Željko Heimer, predsjednik; **Dubravka Peić Čaldarović**, potpredsjednica; **Matea Brstilo Rešetar**, tajnica; **Tijana Trako Poljak**, **Tomislav Galović**.
Engleska lektura: **Ted Kaye,** North American Vexillologic Association

Cijena broja 35 kn, za inozemstvo 7 €.
Godišnja pretplata (2 broja): 60 kn, za inozemstvo 12 €.
Za članove HGZD - besplatno.
Narudžbe na **Leykam international, Ilica 42, HR-10000 Zagreb** ili na **info@leykam-international.hr**
Izdavač:
Hrvatsko grboslovno i zastavoslovno društvo
Pazinska 50
HR-10110 Zagreb
E-mail: **hgzd@hgzd.hr**
Web: http://**www.hgzd.hr**
IBAN **HR2323600001101905988**
OIB **21212575148**
Naklada ovog broja: **200 komada**
Tisak: **Denona d.o.o.**
Prilozi za "Grb i Zastavu" dobrodošli su. Članci, fotografije i ostalo mogu se dostaviti izdavaču u pisanom ili tiskanom obliku, u elektroničkom obliku ili kao privici elektroničkom poštom. Materijali se ne vraćaju.
Stavovi i mišljenja izneseni u glasilu su autorski, i ne predstavljaju stavove i mišljenja uredništva ni HGZD. Iako se HGZD trudi da su podaci izneseni u glasilu točni, Društvo ne garantira njihovu točnost i ne preuzima nikakvu materijalnu ni moralnu odgovornost za štetu koja bi zbog njih nastala.
Ovaj broj zaključen je 30. studenog 2014.

Grad Zagreb sufinancirao je objavljivanje ovog broja časopisa

The City of Zagreb *co-funded the publication of this issue of the*

Suradnici u ovom broju ***Authors in this issue***

Vlasta Bošnjak, konzervator-restaurator , Odjel za tekstil, papir i kožu, Hrvatski restauratorski zavod Zagreb, vbosnjak@h-r-z.hr

Matea Brstilo Rešetar, prof. povijesti i povijesti umjetnosti, kustosica Zbirke heraldike i sfragistike Hrvatskog povijesnog muzeja Zagreb, tajnica HGZD-a,

Tomislav Galović, doc. dr. sc., prof. povijesti i dipl. arhivist, Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta, Zagreb, voditelj seminara Pomoćne povijesne znanosti, član Predsjedništva HGZD-a, tgalovic@ffzg.hr

Željko Heimer, bojnik dr. sc., predsjednik HGZD-a, Zagreb, http://zeljko-heimer-fame.from.hr, zheimer@gmail.com

Vjekoslav Kramberger, apsolvent arheologije, kolekcionar odlikovanja i znakovlja, tajnik udruge “Starinar” u Zadru, objavljivao radove iz područja numizmatike i faleristike, vjekokramberger@gmail.com

Tijana Trako Poljak, dr. sc., znanstvena novakinja, Odsjek za sociologiju Filozofskog fakulteta Zagreb, članica Predsjedništva HGZD-a, ttrako@ffzg.hr

Tomislav Galović

Leksikon hrvatske heraldike – hrvatski heraldičari (6)

Vjera Bojničić-Zamola (1883. – 1963.)

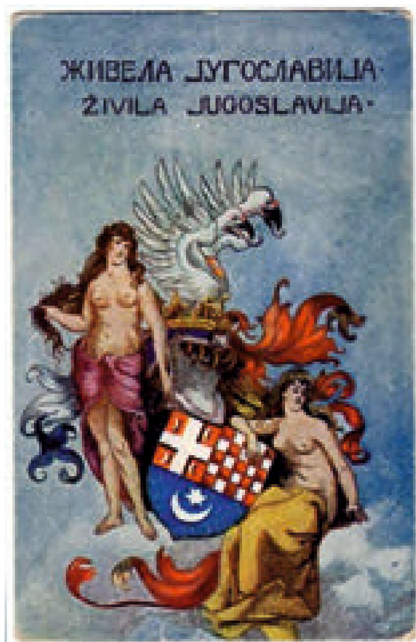
Hrvatska akademska i heraldička slikarica i grafičarka **Vjera Bojničić** (**Bojničić Kninska**, **Bojničić-Zamola**) rođena je u Zagrebu 27. I. 1883. godine u plemićkoj obitelji Bojničić Kninski, i to kao dijete **Franjice** (r. **pl. Hirling**) i **Ivana pl. Bojničića Kninskog**, uglednog hrvatskog povjesničara, arhivista i heraldičara. Imala je dva brata, **Stjepana** koji je bio dramski umjetnik, i **Ivana**, po struci doktora prava. Slikarstvo je studirala od 1902. do 1906. godine na *Kunstschule für Frauen* u Beču kod **Tine Blau** i **Hansa Tichyja**. Akademske godine 1906./1907. započela je i studij Kulture na *Mudroslovnom fakultetu Sveučilišta Franje Josipa I.* u Zagrebu. Grafiku (bakropis i drvorez) polazila je u privatnoj školi **Tomislava Krizmana** u Zagrebu. Dobrostojeća obitelj omogućila joj je kvalitetnu likovnu naobrazbu i studijska putovanja po Italiji, Njemačkoj i Belgiji te posjet tamošnjim galerijama. Od 1936. do 1943. godine kao knjižničar i voditelj grafičke zbirke radila je u *Kraljevskom hrvatsko-dalmatinsko-slavonskom zemaljskom arkivu/Kraljevskom državnom arhivu/Hrvatskom državnom arhivu* (danas *Hrvatski državni arhiv*) u Zagrebu. Prema ocjeni likovnih kritičara afirmaciju je doživjela svojim grafikama, portretima i dekorativnim drvorezima. Također se istaknula u izradi znakova vlasništva na knjizi *ex-libris* (sadrži ime ili inicijale vlasnika te sliku, ukras ili grb s geslom i sl.) sudjelujući 1929. godine i na međunarodnim izložbama u Zagrebu, Krakovu, Poznanu, Lublinu, Lavovu i Pragu.

Prema istraživanju **O. Maruševski** samostalno je izlagala u Münchenu (1914.) i Zagrebu (1919. i 1922.), a skupno na izložbama *Društva umjetnosti* (od 1902.), *"Lade"* (Zagreb 1908., Beograd 1912. i 1922.), *"Medulića"* (Zagreb 1910.), te na izložbama umjetničkog obrta škole svoga učitelja **T. Krizmana** u Zagrebu 1911. i Budimpešti 1912. godine. Sudjelovala je i na međunarodnim grafičkim izložbama u Zagrebu 1914. i Firenci 1927., potom na izložbi hrvatskih umjetnika u Osijeku 1916., na *Proljetnom salonu* u Zagrebu 1917. i na izložbama *Kluba likovnih umjetnica* (1928. – 1940.), te na *Pola vijeka hrvatske umjetnosti* (Zagreb 1938.). U suradnji s jugoslavenskim grafičarima 1938. izlagala u Danskoj, Švedskoj i Norveškoj, a od 1947. i na izložbama *Udruženja likovnih umjetnika Hrvatske*.

(nastavak na str. 4)

Foto: www.donacijegz.mdc.hr

Lexicon of Croatian Heraldry – Croatian Heraldists (6)

Croatian academic and heraldic painter and graphic artist ***Vjera Bojničić*** *(****Bojničić Kninska****,* ***Bojničić-Zamola****) was born in Zagreb on 27 January 1883 into the noble family of Bojničić Kninski, the daughter of* ***Franjica*** *(born* ***pl. Hirling****) and* ***Ivan pl. Bojničić****, an esteemed Croatian historian, archivist and heraldist. She had two brothers:* ***Stjepan****, an actor and* ***Ivan****, a lawyer. She studied painting from 1902 until 1906 at the* Kunstschule für Frauen *in Vienna under* ***Tina Blau*** *and* ***Hans Tichy****. In the academic year 1906–07 she began the study of Culture at the* Faculty of Philosophy of the Franz Joseph I University *in Zagreb. She attended graphics lessons (etching and woodcut) at the private school of* ***Tomislav Krizman*** *in Zagreb. Her family's wealth enabled her to pursue high quality art education and study tours in Italy, Germany and Belgium, where she visited the galleries. From 1936 until 1943 she was librarian and head of the graphic collection in the* Royal Croatian-Dalmatian-Slavonian Land Archives/ Royal State Archives/Croatian State Archives *in Zagreb. Art critics affirmed her skills in etchings, portraits and decorative woodcuts. She also excelled in production of* ex-libris *bookplates (containing owners' names or initials, decoration or coat of arms with a motto etc.), participating in international exhibitions in Zagreb, Krakow, Poznan, Lublin, Lviv and Prague.*

According to ***O. Maruševski*** *research, she held individual exhibitions in Munich (1914) and Zagreb (1919 and 1922), and participated in exhibitions of the* Art Society *(starting in 1902),* "Lada" *(Zagreb 1908, Beograd 1912 and 1922),* "Medulić" *(Zagreb, 1910) and in the exhibitions of the arts and crafts school of her teacher* ***T. Krizman*** *in Zagreb in 1911 and Budapest in 1912. She also participated in print exhibitions in Zagreb in 1914 and Florence in 1927, the Croatian artists exhibition in Osijek 1916, the* Spring Saloon *in Zagreb 1917, and the* Female Artists Club *exhibitions (1928 – 1940), and in the* Half a Century of Croatian Art *(Zagreb, 1938). In cooperation with other Yugoslav artists she exhibited in Denmark, Sweden and Norway in 1938, and beginning in 1947 she participated in the exhibitions of the* Association of Fine Artists of Croatia.

In 1932, Bojničić-Zamola illustrated the armorial album **Grbovi Jugoslavije**

(cont. on p. 4)

(nastavak sa str. 3)

Godine 1932. pod uredništvom i autorstvom **Emilija Laszowskog** te u suradnji s **Vjerom pl. Bojničić-Zamola** i istaknutim hrvatskim povjesničarom **Rudolfom Horvatom** (1873. – 1947.), pripremljen je, a 1933. i objavljen u izdanju poduzeća *Kava Hag d. d. Zagreb* album-grbovnik **Grbovi Jugoslavije**. Dragocjeno je to djelo tadašnje kraljevinske jugoslavenske, ali ponajviše hrvatske, municipalne heraldike. U grbovniku je ukupno objavljeno 256 koloriranih državnih, zemaljskih, županijskih, gradskih i općinskih grbova. Upravo zbog toga rada struka je smatra najznačajnijom heraldičkom slikaricom prve polovine 20. stoljeća u Hrvatskoj.

Široj javnosti između dva svjetska rata vjerojatno je od drugih njezinih radova bila poznatija njezina serija stotinjak razglednica s domoljubnim motivima u nakladi **Rudolfa Polačeka**, uglavnom s alegorijskim ili povijesnim prizorima, među kojima se nerijetko pojavljuju i heraldički elementi.

Vjera Bojničić-Zamola preminula je u Zagrebu, 13. travnja 1963. godine.

Njezine mape bakroreza i drvoreza čuvaju se u *Kabinetu grafike Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* u Zagrebu, a 49 grafika dostupno je u *Digitalnoj zbirci Grafičke zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice* u Zagrebu (http://db.nsk.hr/HeritageDetails.aspx?id=600) i drugdje. Pregled njezinih zagrebačkih izložbi dostupan je u on-line *Bibliografiji i građi za umjetnost i srodne struke* (*Izložbe u Zagrebu 1842. – 1952.*) http://antunbauer.mdc.hr/index.php/static/kronologije/XXIII, http://antunbauer.mdc.hr/index.php/static/kronologije/XXIV *Muzejskog dokumentacijskog centra* u Zagrebu.

O životu i djelu **Vjere Bojničić-Zamola** v. **Olga Maruševski**, "Bojničić, Vjera (Bojničić-Zamola)", *Hrvatski biografski leksikon II* (1989): 100-101; **Olga Maruševski**, "Bojničić, Vjera", *Hrvatska likovna enciklopedija I/A-B* (2005): 104; **Zlatko Matijević**, "Dr. Ivan Bojničić (1858. – 1925.): u prigodi 150. obljetnice rođenja", *Arhivski vjesnik 51* (2008): 569-584; **Ralf Hartemink – Željko Heimer**, Heraldički albumi tvrtke Kava Hag / Heraldic Albums of the Coffee Hag Company, *Grb i zastava – Glasnik Hrvatskog grboslovnog i zastavoslovnog društva* II (2008) 4: 4-5; *Pas u hrvatskoj likovnoj umjetnosti od 19. st. do danas (Galerija Prica, Samobor, 19. 11. - 15. 12. 2013.). Katalog izložbe*, ur. **Nikolina Mahović**, predgovor **Snježana Pavičić** i **Dajana Vlaisavljević**, Samobor: PUO Samobor, 2013. ■

(cont. from p. 3)

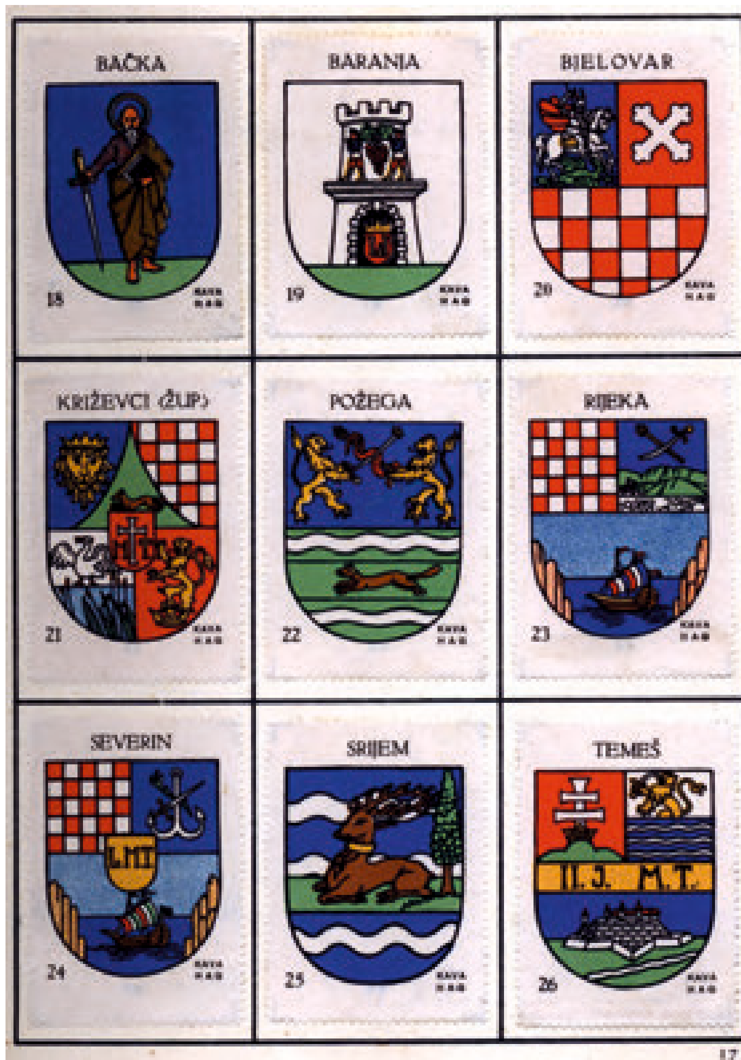
(Coats of Arms of Yugoslavia*), edited and written by **Emilij Laszowski** in collaboration with the renowned Croatian historian **Rudolf Horvat** (1873 – 1947); it was published in 1933 by the* Kava Hag d.d. Zagreb *company. It is a valuable work on the royal Yugoslav municipal heraldry, mostly Croatian, comprising 256 state, land, county, city and community coats of arms in colour. For this work the profession considers Bojničić-Zamola the most important heraldic painter of the first half of the 20th century.*

*To the general public, between the two world wars, her best-known work was probably a series of about a hundred patriotic postcards published by **Rudolf Polaček**, mostly with allegorical or historical scenes, often including heraldic elements.*

***Vjera Bojničić-Zamola** died in Zagreb on 13 April 1963.*

Her copper etchings and woodcuts are preserved in the Print collection of the Croatian Academy of Sciences and Arts *in Zagreb, while 49 images are available in the* Digitized Print collection of the National and University Library *in Zagreb (http://db.nsk.hr/HeritageDetails.aspx?id=600) and elsewhere. An overview of her exhibitions in Zagreb is available online in the* Bibliography and material for arts and similar professions *(*Exhibitions in Zagreb 1842 – 1931 *and* 1931 – 1952*) of the Museum Documentation Centre in Zagreb (http://antunbauer.mdc.hr/index.php/static/kronologije/XXIII, http://antunbauer.mdc.hr/index.php/static/kronologije/XXIV).*

*On **Vjera Bojničić-Zamola**'s life and work, see **Olga Maruševski**, "Bojničić, Vjera (Bojničić-Zamola)", Hrvatski biografski leksikon II (1989): 100-101; **Olga Maruševski**, "Bojničić, Vjera", Hrvatska likovna enciklopedija I/A-B (2005): 104; **Zlatko Matijević**, "Dr. Ivan Bojničić (1858. – 1925.): u prigodi 150. obljetnice rođenja", Arhivski vjesnik 51 (2008): 569-584; **Ralf Hartemink – Željko Heimer**, Heraldički albumi tvrtke Kava Hag / Heraldic Albums of the Coffee Hag Company, Grb i zastava – Glasnik Hrvatskog grboslovnog i zastavoslovnog društva II (2008) 4: 4-5; Pas u hrvatskoj likovnoj umjetnosti od 19. st. do danas (Galerija Prica, Samobor, 19. 11. - 15. 12. 2013.). Katalog izložbe, ur. **Nikolina Mahović**, predgovor **Snježana Pavičić** i **Dajana Vlaisavljević**, Samobor: PUO Samobor, 2013.* ■

Tijana Trako Poljak

(Ne)poznavanje dizajna državne zastave među hrvatskim građanima

Od veljače do svibnja 2013. godine provedeno je kvalitativno istraživanje o hrvatskim nacionalnim simbolima na namjernom uzorku od 85 građana i građanki diljem Hrvatske. Pitanja su pokrivala značenja i upotrebu 27 različitih grupa simbola suvremene hrvatske države i društva, u svakodnevnom životu hrvatskih građana, uključujući, naravno, i hrvatsku državnu zastavu.

Simboli su u istraživanju bili operacionalizirani kao komunikacijska sredstva koja se sastoje od tri ključna dijela: predmetnog dijela (odnosno onoga što se označava, *označenika*), idejnog dijela (onoga što označava, *označitelja*); (de Saussure, 1986) i *značenja*. Primjerice, zastava nije simbol. Zastava nije niti komad platna s određenim dizajnom (predmetni dio) niti ideja državne zastave pridana tom predmetu. Zastava je uvijek simbol *nečega*. Odnosno, uz komad platna i ideju državne zastave tu su uvijek i značenja koja im se pridaju: domovina, djedovina, različite asocijacije vezane za zastavu u različitim kontekstima, poput zastave na kninskoj tvrđavi ili zastave pokraj one Europske unije na zgradama vlade na Markovu trgu... No, iako je naglasak u ovom empirijskom istraživanju bio upravo na značenjima koja hrvatski građani pridaju hrvatskim nacionalnim simbolima, ispitano je bilo i opće *poznavanje* simbola, njihova predmetnog i idejnog dijela, između ostalog i poznavanje dizajna hrvatske državne zastave. Time se željelo utvrditi u kolikoj su mjeri hrvatski građani uopće educirani o simbolu kojem pridaju značenja - edukacija koja ovisi kako o političkim i intelektualnim elitama zaduženima za očuvanje, promoviranje i distribuciju simbola, tako i o građanima samima, kao aktivnim članovima nacionalnog kolektiva, nacije i nacije-države.

Nakon zasjedanja **Sabora** povodom prvih višestranačkih izbora, 30. svibnja 1990. godine, organizirana je proslava na tadašnjem **Trgu republike**, današnjem **Trgu bana Josipa Jelačića**, na kojoj su se vijorile inačice nove hrvatske zastave. Ta ista zastava (sastavljena od tri vodoravna polja: crvenog, bijelog i plavog, s grbom od 25 crvenih i bijelih polja) službenom ceremonijom na **Markovu trgu** 25. srpnja 1990. zamijenila je zastavu Socijalističke Republike Hrvatske. Ustavom 21. prosinca 1990. usvojen je današnji dizajn hrvatske državne zastave kao trobojnice s državnim grbom sastavljenim od 25 crvenih i bijelih polja i „krunom“ od 5 povijesnih hrvatskih

(The Lack of) Knowledge of the State Flag's Design among Croatian Citizens

A qualitative research study was conducted between February and May 2013 on the meanings and uses of modern Croatian national symbols in the everyday lives of Croatian citizens. The research consisted of 85 deep, semi-structured interviews with citizens from all regions of Croatia. Respondents were asked about the meanings they attributed to 27 groups of symbols that were selected from the contemporary national symbolic repertoire, and how they used the symbols in their everyday lives. In this short overview, we will present selected results regarding Croatians' knowledge about the design of their national flag.

In this study, symbols are defined as means of communication that consist of three key parts: material part (the denoted object, signified*), idea (which denotes the object,* signifier*); (de Saussure, 1986) and* meanings*. For example, a flag is never a symbol. Neither is a piece of cloth with a certain design (material part,* signified*) a symbol, nor the idea of the state flag attached to that object (*signifier*). Rather, a flag is always a symbol of* something*: homeland, fatherland, various associations linked to the flag in various contexts – such as those attached to the Croatian national flag flown at Knin Fortress or displayed alongside the European Union flag. The main focus of this research was, therefore, primarily on the meanings that Croatian citizens attribute to modern Croatian national symbols. However, respondents were also asked about their general knowledge about the designs of certain symbols to which they attribute these different meanings, such as the national flag. This knowledge, or education about national symbolism, depends on both the political and intellectual elites, who are in charge of the preservation, promotion, and distribution of national symbols, as well as on the citizens themselves, who are always active members of the national collective, the nation, or the nation-state.*

On 30 May 1990, after the first multi-party elections in the then-Socialist Republic of Croatia, several variations of a new Croatian flag appeared during the celebration organized in the ***Republic Square****, today's* ***Ban Jelačić Square****, in Croatia's capital, Zagreb. On 25 July 1990, that flag (composed of three horizontal stripes: red, white, and blue, with the coat of arms of 25 red and white checks in the center) officially replaced the flag of the Socialist Republic of Croatia (composed of red, white, and blue stripes, with a red five-pointed star in the center; Constitution of the SR Croatia, Art. 7, 1974) at* ***St. Mark's Square*** *in Zagreb. The Croatian Constitution of December 21, 1990, adopted another version of this design, which would become the current design of Croatian state flag – a tricolour, with the state coat of arms composed of 25 red and white checks in the center, together with a "crown" consisting of five historical coats of arms (the oldest known coats of arms of Croatia, the*

Proslava na zagrebačkom Trgu Republike 30. svibnja 1990.
Celebrations on the Republic Square in Zagreb 30 May 1990.
(foto Mario Jareb: *Hrvatski nacionalni simboli*, 2010., str. 339)

grbova (Ustav 1990, čl. 11; Zakon o grbu, 1990, 1993, 1994).

Iako je hrvatska zastava bila najvidljivija upravo tijekom tog turbulentnog razdoblja stvaranja i učvršćenja države i nacije 1990ih, ona i danas, nešto više od 20 godina kasnije, predstavlja najdominantniji nacionalni simbol u svijesti naših građana (vidjeti šire podatke iz ovog istraživanja u: Trako Poljak, 2013). No, s obzirom da se zastava najviše i pojavljuje u javnom prostoru (na državnim zgradama, poštanskim uredima, na svečanostima, ali i u obrazovnim ustanovama, za vrijeme sportskih događanja ili privatnih događaja poput vjenčanja i dr.), pitali smo se u istraživanju i o tome koliko hrvatski građani uopće poznaju dizajn državne zastave kojoj značenja u tim različitim kontekstima pridaju.

Na pitanje „Možete li objasniti što predstavlja svako od pet polja u kruni hrvatskog državnog grba?" nijedan od *N* = 81 ispitanika nisu dali potpuni odgovor. Kategoriju „ne znaju" (*r* = 169, gdje je *r* broj kodiranih referenci u odgovorima ispitanika) podijelili smo na četiri podkategorije: a) ispitanici koji kažu da „ne znaju" bez dodatnih pojašnjenja (*r* = 5); b) ispitanici koji tvrde da znaju ali ne daju nikakav odgovor (*r* = 4); c) ispitanici koji kažu da ne znaju no istovremeno navode i isprike ili obrazloženja (*r* = 31); te d) ispitanici koji manje ili više uspješno pokušavaju odgovoriti i daju polovične odgovore (*r* = 129).

Pod drugom podkategorijom (b) nalazi se dvoje ispitanika koji tvrde da poznaju dizajn hrvatske državne zastave (ispitanik koji je studirao heraldiku te drugi koji je pisao rad o hrvatskom državnom grbu [nijedan član HGZD-a, *op. ur.*]) no ne daju odgovor. Tu je i dvoje ispitanika koji tvrde da „otprilike" ili „donekle" znaju, no ne daju odgovor.

Pod trećom kategorijom (c) neke od isprika, opravdanja ili obrazloženja su: nekada znali ali zaboravili; nikada „nisu proučavali" ili „obraćali pažnju"; ne bi znali redom nabrojati (no nisu nikako nabrojali); nedostatak vizualne reference (ne mogu se sjetiti kako izgleda ili „prepoznali bi da vide"); manjak zanimanja o dizajnu zastave; i iskazivanje sramote zbog nepoznavanja.

> „Joj sramote. To sam tisuću puta čitala i pročitala..."
> „Ona tri... znate zašto to znam... jer sam to morala učiti za Državni ispit... onda sam morala... čak i opis sam morala znati... to je bilo jako davno, pa sam zaboravila..."

Četvrtu kategoriju podijelili smo prema sastavnim dijelovima simbola, predmetnom dijelu – dizajnu, i idejnom dijelu – onome što dijelovi dizajna označavaju.

S obzirom na *označenike*, predmetni dio dizajna, najčešće se navodi: „koza" (u sklopu toga po jedna referenca na „ovcu", „divokozu", „potemkozu" i „jarčića"); zatim „lav" (od toga jedna referenca na „tri lavlje glave"); „kuna"; zvijezde („zvjezdice" i „tri zvijezde"); jelen; maska; mjesec; životinjsko carstvo. Tu su i nešto općenitije reference (misleći na sliku): „simboli", „povijesni grbovi", "simbol Dubrovačke Republike" i sl.

Ceremonija podizanja zastave na kninskoj tvrđavi na Dan pobjede i domovinske zahvalnosti, 5. kolovoza 2011.
Flag hoisting ceremony at the Knin fortress on the Victory and Homeland Thanksgiving Day, 5 August 2011.
(foto Roberta F., Wikipedija, CC)

Dubrovnik Republic, Dalmatia, Istria, and Slavonia); (Constitution of the Republic of Croatia, Art. 11, §2, 1990; The Law on the Coat of Arms, Flag and Anthem..., 1990, 1993, 1994).

Although the Croatian national flag was most visible in private and public spaces during the turbulent period of the creation and consolidation of the Croatian nation and nation-state in the 1990s, it remains one of the most prominent national symbols in citizens' national consciousness to this day, around 20 years later (for more information, see the wider results of this research in: Trako Poljak, 2013). Today, the national flag appears mostly in public spaces (on official and government buildings, post offices, during national days such as the Day of Independence or Statehood, as well as in educational institutions, at sporting events, or at private events such as weddings, etc.). But do Croatian citizens know what the national flag looks like, or what its design represents?

*None of 81 respondents who were asked: "Could you explain what each of the five fields in the crown of Croatian coat of arms represent?" provided a complete answer. Answers were categorized as "don't know" (*r *= 169, where* r *represents the number of coded references in respondents' answers), and then further divided into four subcategories: a) respondents who answered "don't know" without further explanations (*r *= 5); b) respondents who claimed they knew but provided no details upon further prompting (*r *= 4); c) respondents who answered "don't know" and gave some kind of an excuse, justification, or explanation (*r *= 31); and d) respondents who attempted to provide an answer, more or less successfully (*r *= 129).*

The second category (b) consists of two respondents who claimed they knew the answer (a respondent who studied heraldry at a university and another who wrote a paper on the Croatian state coat of arms [neither a HGZD member, Ed.*]). It also includes two respondents who said they knew "approximately" or "partially", but provided no further answer.*

Some of the excuses and explanations in the third category (c) were: they once knew but forgot; they never "researched this" or "paid attention"; they would not know the exact order (but failed to provide the answer in any order); lack of visual reference (cannot remember what it looks like but "would recognize it if I saw it"); proclaiming lack of interest in the design of the flag; and expressing shame.

> *"Shame on me. I read about it thousands of times…"*
> *"Those three… I'll tell you why I know it… I had to study it for the Civil Service Exam… then I had to… I even had to know the description… but it was a long time ago, so I forgot…"*

The fourth category was divided according to the material part of the symbol – the images, and the signifier – what the images signified.

Regarding the images*, most frequently mentioned were: "goat" (including a single reference to "sheep", "chamois", "potemkoza" [invented word, similar to Croatian for chamois (divokoza),* Ed.*], and "kid goat"); followed by "lion" (including one reference to "three lion heads"); "marten"; stars ("small stars" and "three stars"); deer; mask; moon; and "animal kingdom". There are also some more general references (describing the images): "symbols", "historical coats of arms", and "symbol of the Republic of Dubrovnik".*

„A grbovi ovi, grbovi ovi... ono gore jel', onaj životinjski, životinjsko carstvo kak' kažu //smijeh//. A grbovi pojedinih regija, jel' Dalmacije, Slavonije i šta ja znam, 'vamo-tamo. Istra je koza."
„Gore ima mali onaj... ima nekakav jelen, ima nekakva maska jel' ona. I ima... Šta još ima?"
„Na pet malih, ono, sličice jel'? Ajoj, mjesec, šta ja znam, ono, divokoza."
„A na grbu, aha... to su one životinje... uglavnom životinje od regija... ona... kuna, ova... koza."

S obzirom na *označitelje*, idejni dio dizajna, ispitanici navode: regije, pokrajine, povijesne županije, županije, povijesne pokrajine i povijesne regije. Kod specifičnijih referenci, tu su reference na Istru, zatim Slavoniju i Dalmaciju, te „povijesnu Hrvatsku", Dubrovnik, „sjeverozapadnu Hrvatsku kod Zagreba", te odgovori poput: „Primorsko-goranska", „Varaždinska", „Zagrebačka" i „Cosa Nostra". Iz ovih odgovora vidljivo je da dio ispitanika smatra da se polja na kruni hrvatskog državnog grba odnose na teritorijalnu podjelu današnje Hrvatske (županije).

Zatim smo izdvojili podkategoriju nepotpunog spajanja predmetnog i idejnog dijela simbola, koja se odnosi na nepravilno spojene označenike i označitelje u odgovorima ispitanika. Tako su uspješno spojene „istarska koza", Slavonija i kuna, te „tri lava ili leoparda" i Dalmacija. Kod šireg spajanja: „grbovi regija" i „grbovi oznake područja", „simboli regija", „povijesni grbovi regija" i „životinje od regija". Nešto uže spajanje: „grb Slavonije", „povijesni grb Istre", „grb Dubrovačke republike", „povijesni znakovi pokrajine Dubrovnik", „povijesni regije Dalmacije", „grb Zagreba" itd.

„Imate kozu iz Istre, imate kunu iz Slavonije, imate ova tri leoparda ili lava, kako 'ko, u Dalmaciji, imate simbol Dubrovačke republike... i šta je za ovu sjeverozapadnu Hrvatsku, kod Zagreba, ne mogu se sjetit' kako to izgleda."

Zaključno, iz ovdje predstavljenih rezultata vidljivo je da hrvatski građani nisu dovoljno educirani oko dizajna hrvatske državne zastave. Razloge moramo potražiti u širim odgovorima ispitanika i na druga pitanja vezana za zastavu u ovom istraživanju. Tako kada ih se pitalo o značenjima hrvatske državne zastave za njih osobno, dva glavna problema koja su uz odgovore navodili bila su: 1) potreba prikladnijeg i većeg isticanja zastave u javnom prostoru, posebno u posebnim prilikama (blagdani, i sl.); i 2) dizajn zastave, gdje samo jedna ispitanica ističe da joj je zastava lijepa, a dio ispitanika

(nastavak na str. 15)

Zastave na zgradi Vlade Republike Hrvatske 2008.
Flags on the Government buolding 2008.
(foto Suradnik13, Wikipedija, CC)

Tradicionalna i suvremena svadbena zastava na uprizorenju tradicionalne čučerske svadbe, Hrvatsko kulturno prosvjetno društvo Bosiljak Čučerje.
Traditional and contemporary wedding ceremonial flag at the recreation of the traditional wedding ceremony, Cultural Society Bosiljek from Čučerje.
(foto HKPD Bosiljak, www.bosiljak-zagreb.hr)

"Coats of arms are there, arms are there… above, those animals, 'animal kingdom', as they say //laughter//. Coats of arms of individual regions, Dalmatia, Slavonia, what do I know, here and there. Istria is the goat."
"There, above, are those small… one of them is deer, then some kind of a mask, isn't it? And… What else?"
"There are five smaller, that is, small pictures, aren't there? Um, moon, what do I know, there, a chamois."
"On the coat of arms, well… those animals… mostly animals of regions… there… marten, here… goat"

Regarding the ideas that the images represent, respondents mentioned: regions, provinces, historical counties, counties, historical provinces, and historical regions. When specific references were provided, they were: Istria, then Slavonia and Dalmatia, "historical Croatia", Dubrovnik, "north-western Croatia near Zagreb", and answers such as "Primorsko-goranska", "Varaždinska", "Zagrebačka" [names of modern Croatian counties, Ed.*] and one reference to "Cosa Nostra". It seems that some respondents think that coats of arms on Croatian national flag represent current territorial subdivisions of Croatia (counties).*

Now follows the subcategory in which the images and ideas were incompletely linked. Correctly matched were: "Istrian goat", Slavonia and marten, and "three lions or leopards" and Dalmatia. Some wider combinations included: "coats of arms of regions", "coats of arms representing provinces", "symbols of regions", "historical regional coats of arms", and "animals of regions". Narrower combinations were: "coat of arms of Slavonia", "historical coat of arms of Istria", "coat of arms of the Republic of Dubrovnik", "historical signs of Dubrovnik region", "historical arms of Dalmatia", "coat of arms of Zagreb", etc.

"There you have the goat from Istria, you have the marten from Slavonia, you have those three leopards or lions, whatever, and Dalmatia, you have the symbol of the Republic of Dubrovnik… and I don't know what represents north-western Croatia, near Zagreb, I can't remember what that looks like."

In conclusion, the results reveal that Croatian citizens are not educated enough about the design of Croatian national flag. The reasons for this can be found in the wider results of this research, in the answers respondents gave to other questions about the meanings and uses of Croatian national flag. For example, when asked what the national flag meant to them personally, Croatian citizens additionally discussed two main issues with regard to the flag: 1) the need for more appropriate and more frequent display of the flag in public spaces, especially during special occasions (national holidays); and 2) the design of the flag – one

(cont. on p. 15)

Literatura:

de Saussure, Ferdinand. (1986). *Course in General Linguistics.* LaSalle, Ill.: Open Court.
Elder, Charles D. i Cobb, Roger, W. (1983). *The Political Uses of Symbols.* New York: Longman.
Trako Poljak, Tijana. (2013). *Uloga državotvornih simbola u izgradnji identiteta hrvatskog društva.* Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Zagreb. URL: https://bib.irb.hr/datoteka /685660.Trako_Poljak_-_doktorski_rad_2013.pdf
Ustav Republike Hrvatske (1990). Narodne novine, 56/90.
Zakon o grbu, zastavi i himni Republike Hrvatske te zastavi i lenti predsjednika Republike Hrvatske (1990, 1993, 1994). NN, 55/90; 26/93; 29/94.

Željko Heimer

Simbol, identitet i Domovinski rat

Na **Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu** održan je 31. listopada 2014. znanstveno-stručni skup *Simbol, identitet i Domovinski rat* u organizaciji **HGZD** i **Odsjeka za sociologiju** Filozofskog fakulteta. Pokrovitelj skupa bio je predsjednik Republike i vrhovni zapovjednik Oružanih snaga Republike Hrvatske prof. dr. sc. **Ivo Josipović**, koji je i osobno nazočio otvorenju skupa.

Skup su otvorili zamjenik pročelnika Odsjeka za sociologiju **Dragan Bagić** i predsjednik HGZD **Željko Heimer**, koji je kazao da su simboli u Domovinskom ratu predstavljali i postali element obrane, iskaza zajedništva sa žrtvama i obećanje ugroženima da nisu zaboravljeni i ostavljeni sami sebi. U ime Fakulteta obratio se prodekan **Željko Holjevac**, a na kraju svečanog dijela skupu se obratio i predsjednik Josipović, čiji govor donosimo u cjelosti.

U radnom dijelu skupa izlaganja su tematski bila podijeljena u tri skupine: identitet i simboli u umjetnosti u Domovinskom ratu, zatim vojni identitet i simboli u Domovinskom ratu te identiteti i simboli društva u Domovinskom ratu. Unutar prve teme izlagači su obradili nekoliko primjera uporabe simbola u umjetničkom izražavanju. **Josipa Maras Kraljević** iz *Hrvatskog memorijalno-dokumentacijskog centra Domovinskog rata* razmotrila je uporabu umjetničkih fotografija na razglednicama iz 1991./1992. **Mladen Medar** iz *Gradskog muzeja Bjelovar* predstavio je bjelovarske (anti)ratne plakate iz istog razdoblja. **Josip degl' Ivellio** izložio je zanimljivu komparaciju glazbenog stvaralaštva kao elementa izgradnje nacionalnog identiteta tijekom Domovinskog rata s nekim drugim povijesnim periodima kada je hrvatsko glazbeno stvaralaštvo imalo zapaženu ulogu. **Ivica Nevešćanin** predstavio je projekt *Lica rata*, zbirku ratnih fotografija, kojeg priprema *Hrvatski povijesni muzej*, a **Andrijana Perković Paloš** s *Filozofskog fakulteta Split* razmatra simboličke transformacije dnevnika *Glas Slavonije* i tjednika *Globus* s početkom Domovinskog rata. **Sandra Križić Roban** analizira umjetničke dosege i tipološke karakteristike spomenika koji nastaju tijekom i nakon Domovinskog rata, kao institucionaliziranje sjećanja.

U drugoj tematskoj skupini **Vjekoslav Kramberger** predstavlja znakovlje *požeške 123. brigade*, a **Željko Heimer** zastave zagrebačkih postrojbi iz Domovinskog rata. **Ivica Valent** iz *Gradskog muzeja Sisak* analizira uporabu prikaza sisačke tvrđave kao gradskog simbola u znakovlju sisačkih postrojbi, a **Marin Sabolović** razmatra razvoj svečanih odora *Ministarstva unutrašnjih poslova* i *Oružanih snaga Republike Hrvatske* do kraja Rata, dok **Goran Vuković** analizira historijsko-geografske motive na hrvatskim odlikovanjima.

Tijana Trako Poljak s *Odsjeka za sociologiju* predstavila je dio svojeg istraživanja značenja nacionalnih simbola danas, u dijelu koji se odnosi na uvođenje hrvatske kune kao nacionalne valute. **Dejan Filipčić** je pak dao pregled monetarnog sustava *Republike Srpske Krajine*. **Marina Perić Kaselj** s *Instituta za migracije i narodnosti* analizira identitet dijaspore u odnosu na Domovinski rat, a **Velimir Veselinović** s *Fakulteta političkih znanosti* razmatra ulogu simbola *Hrvatske stranke prava* u Domovinskom ratu.

Tijekom trajanja skupa u predvorju *knjižnice Filozofskog fakulteta* upriličena je prigodna izložba vojnog znakovlja iz Domovinskog rata, a po završetku skupa održana je osnivačka skupština *Hrvatskog uniformološkog društva*, s kojim ćemo, možemo se nadati, imati čestu i plodnu suradnju. ■

Symbol, Identity and the Homeland War

The symposium Symbol, Identity and the Homeland War *was held 31 October 2014 at the* ***Faculty of Humanities and Social Studies of the University of Zagreb****. It was organized by the* ***HGZD*** *and the* ***Sociology Department*** *of the Faculty, under the patronage of the president and the supreme commander of the Armed Forces of the Republic of Croatia, Prof. Dr.* ***Ivo Josipović****, who attended the opening ceremony.*

The symposium was declared open by the deputy chair of the Sociology Department, ***Dragan Bagić****, and the HGZD's president,* ***Željko Heimer****, who pointed out that the symbols in Homeland War presented and became elements of defence, of expression of fellowship with the victims, and of promise to the threatened that they are not forgotten and left to fend for themselves. The vice-dean,* ***Željko Holjevac****, addressed the audience on behalf of the Faculty, and the ceremonial portion ended with the address of the president of Republic, which we quote in full.*

In the academic portion, the papers were grouped into three topical sessions: the identity and symbols in art, the identity and symbols of the military, and the identity and symbols of society in the Homeland War.

In the first group, the papers presented several examples of symbols used in artistic expression. ***Josipa Maras Kraljević****, from the* Croatian Memorial Documentary Centre of the Homeland War*, described the use of artistic photographs on postcards in 1991/1992.* ***Mladen Medar****, of the* Bjelovar City Museum*, presented the Bjelovar (anti-)war posters from the same period.* ***Josip degl' Ivellio*** *– in a very intriguing way – compared the musical works used in national identity-building during the Homeland War to some other historical periods when the Croatian musical creativity played important roles.* ***Ivica Nevešćanin*** *provided a preview of the* Faces of War *project – the collection of war photographs at the* Croatian History Museum*, and* ***Andrijana Perković Paloš****, from the* Faculty of Humanities and Social Studies in Split*, analysed the transformations of the daily newspaper* Glas Slavonije *and weekly magazine* Globus *at the beginning of the War.* ***Sandra Križić Roban*** *analysed the artistic reach and typology of monuments erected during and after the War, as an institutionalization of memories.*

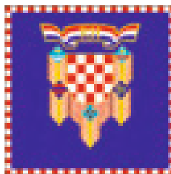
In the second group of papers, ***Vjekoslav Kramberger*** *presented the insignia of the* 123rd Požega Brigade*,* ***Željko Heimer*** *described the flags of units from Zagreb, and* ***Ivica Valent****, of the* Sisak City Museum*, analysed the use of the Sisak fortress as the city symbol in units from that city.* ***Marin Sabolović*** *considered the development of ceremonial dress uniforms of the* Ministry of Interior *and the* Armed Forces *until the end of the War, while* ***Goran Vuković*** *analysed historical and geographical motifs in the Croatian orders of merit.*

During the final session, ***Tijana Trako Poljak****, of the* Sociology Department*, presented a part of her research into the meaning of national symbols today, including the introduction of* Croatian Kuna *as the national currency.* ***Dejan Filipčić*** *provided an overview of the monetary system of the* Republic of Srpska Krajina*.* ***Marina Perić Kaselj****, of the* Institute for Migration and Ethnic Studies*, analysed the identity of diaspora in regard to the Homeland War, and* ***Velimir Veselinović****, of the* Faculty of Political Science*, considered the role played during the War by the* Croatian Party of Rights *in the development of modern symbols.*

During the symposium, in the lobby of the Faculty library*, an exhibition displayed military insignia from the Homeland War, and at the end of the symposium the constituent assembly for the* Croatian Uniformology Society *was held. We envision, hopefully, frequent and fruitful cooperation with this newly established Society.* ■

Obraćanje predsjednika Republike Hrvatske
prof. dr. sc. Ive Josipovića
na otvorenju znanstveno-stručnog skupa *Simbol, identitet i Domovinski rat* 31. listopada 2014.

Poštovani organizatori i sudionici,

Izuzetno mi je drago što mogu biti danas ovdje na otvorenju znanstveno-stručnog skupa *Simbol, identitet i Domovinski rat* koji se odvija u organizaciji Odsjeka za sociologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Hrvatskog grboslovnog i zastavoslovnog društva. Izuzetno mi je drago biti pokroviteljem ovoga skupa, zato što se bavi važnim, a nedovoljno istraženim temama suvremene hrvatske povijesti i zato što pridonosi čuvanju simboličke baštine Domovinskog rata.

Tegobni, ali i slavni proces stvaranja samostalne Republike Hrvatske i obrambeni Domovinski rat, nesumnjivo su ključni događaji u suvremenoj povijesti hrvatskog naroda. Patnje i stradanja građanki i građana Hrvatske u ratnom petogodišnjem razdoblju ostat će zapamćeni. Generacije će ih se sjećati, između ostaloga, i preko simbola koji su stvarani tih ratnih godina.

Simboli Domovinskog rata su raznoliki i brojni. Neki od njih su nakon rata dobili i normativnu snagu (kao što su grb i zastava). Neki su nastali iz elemenata bogate hrvatske simboličke baštine. Neki su pak nastali kombinacijom elemenata tradicije i stvarnosti početka devedesetih, a neki iz same te ratne stvarnosti. Danas svi zajedno žive svoj neformalni život u kolektivnom sjećanju hrvatskoga naroda.

Drago mi je kada vidim da postoji grupa znanstvenika koji se, sada se već može reći, kontinuirano, sustavno i interdisciplinarno bave istraživanjem simbola Domovinskog rata. Koji se bave proučavanjem mehanizama nastajanja i opstajanja simbola kao oblika integracije društva u cjelini i u određenim povijesnim razdobljima. Znanstvenika koji se bave istraživanjem simbola Domovinskog rata kao nematerijalnog blaga koje obogaćuje hrvatski kulturni identitet.

Teme ovoga skupa – kulturni identitet i simboli umjetnosti u Domovinskom ratu (razglednice, fotografije, plakati i glazba, novine), vojni identitet i simboli u Domovinskom ratu (spomenici, zastave i znakovlje, službene odore), između ostaloga, pridonose i upoznavanju i razvoju heraldike i veksilologije te srodnih područja istraživanja. To su područja koja brižno čuvaju simbolički materijal iz Domovinskog rata koji je važan dio nacionalnog kulturnog nasljeđa za nas ovdje danas, kao i za generacije koje dolaze.

Ovaj skup pridonosi i razvoju važne sociološke discipline – sociologije vojske i rata, koja se, zahvaljujući malom broju entuzijasta istraživača od kojih su neki bili i branitelji, uspješno razvija na Sveučilištu u Zagrebu.

Poštovani organizatori i sudionici znanstvenog skupa *Simbol, identitet i Domovinski rat*, zahvaljujem vam na vašem istraživačkom entuzijazmu i želim vam puno uspjeha u daljnjem istraživačkom radu, koji, osim što pridonosi hrvatskoj znanosti, čuva uspomenu na najslavnije razdoblje hrvatske novije povijesti – Domovinski rat.

Ivo Josipović
Predsjednik Republike Hrvatske

Nakon formalnog obraćanja Predsjednik se nadovezao s nekoliko opaski o naslovima tema iz programa skupa i podijelio neke svoja osobna zapažanja, uz žaljenje što nije u mogućnosti da i sam sudjeluje na cjelovitom programu te da bi vrlo rado pridonio raspravama po pojedinim izlaganjima. Osobito se dotaknuo teme uloge glazbe kao simbola i elementa kolektivnog identiteta izgrađenog na Domovinskom ratu, s obzirom da je i sam sudjelovao u izgradnji tog korpusa suvremene hrvatske glazbe. Osim toga, Predsjednik se pridružio čestitkama na izboru novom dekanu Filozofskog fakulteta, prof. dr. sc. Vlatku Previšiću, kojem je upravo naš skup bio i prva zadaća na novoj dužnosti.

Address by the president of the Republic of Croatia
Prof. Dr. Ivo Josipović
at the opening ceremony of the symposium Symbol, Identity and the Homeland War *31 October 2014*

Dear Organizers and Participants,

It is my great pleasure to be here today at the opening of the scientific and professional symposium Symbol, Identity and the Homeland War*, organized by the Sociology Department of the Faculty of Humanities and Social Studies of the University of Zagreb and the Croatian Heraldic and Vexillological Association. It is my honour to be the patron of the symposium, because it deals with important but insufficiently researched topics of contemporary Croatian history, and because it contributes to preservation of the symbolic heritage of the Homeland War.*

The difficult but also illustrious process of the creation of the independent Republic of Croatia and the Homeland War are doubtless the key events in the contemporary history of the Croatian people. The hardship and suffering of citizens of Croatia during the five-year war shall live on in our memory. Generations shall remember it, among others, through symbols created in those wartime years.

The symbols of the Homeland War are numerous and varied. After the war, some of them attained normative power (like the coat of arms and the flag). Some were formed from elements of rich Croatian symbolic heritage. Others combined traditional elements with those of the early 1990s, while still others emerged from the reality of the war itself. Today, they all continue their informal life in the collective memory of the Croatian people.

It pleases me to see that there is a group of scientists, who, it may already be claimed, research the Homeland War symbols continuously, systematically, and in interdisciplinary ways. They study the mechanisms of symbol creation and persistence, as form of integration of the entire society and historical periods in particular. These scientists research the Homeland War symbols as part of the intangible treasure enriching Croatian cultural identity.

The topics of this symposium – cultural identity and the symbols in the art of the Homeland War (postcards, photographs, posters, music, newspapers), military identity and symbols of the Homeland War (monuments, flags, insignia, uniforms), among others – contribute to development of heraldry and vexillology and related areas of study. These disciplines carefully guard the symbolic material from the Homeland War, an important part of the national cultural heritage for us here today as well as for generations to come.

The symposium also contributes to development of an important sociological discipline – the sociology of military and war – being advanced successfully at the University of Zagreb, thanks to a small number of enthusiastic scientists, some among them who themselves were defenders during the War.

Esteemed organizers and participants of the symposium Symbol, Identity and the Homeland War, I would like to thank you for your research enthusiasm and I wish you much success in your further explorations. It not only contributes to Croatian science, it also preserves the memory of the most glorious period of Croatia's recent history – the Homeland War.

Ivo Josipović
President of the Republic of Croatia

Following the formal address, the president shared several remarks with the audience on the topics from the symposium programme and provided some of his personal views, expressing regret that he was unable to remain throughout the event, as he would gladly join in the discussions of some of the papers presented. He especially mentioned the topic of the role of music as a symbol and an element of collective identity built on the Homeland War, since he himself participated in the construction of the corps of contemporary Croatian music. The president also joined in extending congratulations to the newly elected dean of the Faculty of Humanities and Social Studies, Dr. Vlatko Previšić, for whom our symposium was among his first responsibilities.

Vlasta Bošnjak

Zastava Slobodnog i kraljevskog grada Koprivnice iz 1718. – od fragmenta do izvornog oblika

The 1718 Flag of the Free and Royal City of Koprivnica – From Fragments to the Original Shape

Zastava **Slobodnog i kraljevskog grada Koprivnice** iz 1718., u vlasništvu **Hrvatskog povijesnog muzeja** u Zagrebu (Slika 1), bila je podvrgnuta konzervatorsko-restauratorskom zahvatu 2013. u **Odjelu za tekstil, papir i kožu Hrvatskog restauratorskog zavoda** u Zagrebu. Zastava je dvokraka, dvostrana i izrađena od jednog sloja tkanine svilenog damasta tamnocrvene boje, dimenzija 107×132 cm. *Raport* (ponavljajući uzorak) tkanine je izduženog oblika, veličine 24×57 cm, a sadrži stilizirane biljne motive (Slika 2).

U sredini prednje strane zastave nalazi se slikani prikaz austrijskog grba s vladarskim insignijama koji na prsima ima medaljon s ikonografskim prikazom Majke Božje s djetetom. Iznad ikonografsko-heraldičkog prikaza je deviza: *AVXILIUM CHRISTIANORUM* (Pomoćnica Kršćana), a na dnu prikaza ispisana je godina *17-18*. Na stražnjoj strani zastave je unutar vijenca prikazan grb grada Koprivnice iznad kojega je natpis *CIVIT: CAPRON:* (*Civitas Capronitza*, tj. Grad Koprivnica). Ispod vijenca je također ispisana godina *17-18*.[1] Na gornji rub zastave našivena je vunena tkanina kao prolaz za koplje. Zastava je obrubljena tamnocrvenim svilenim resama širine 2 cm.

Zatečeno stanje očuvanosti zastave, točnije fragmenta zastave, bilo je vrlo loše. Uz prisutnost sloja prašine, nabora, mrlja, rupica te mnogih većih i manjih pukotina, zastavi je, gledano s prednje strane, nedostajao lijevi i dio desnog kraka. Dio resa s ostacima damastne tkanine je bio odvojen od zastave, mjestimično isprekidan i zapetljan u čvor. Na kopljenom vunenom rubu je bila zatečena zakrpa od svilene damastne tkanine koja svojim uzorkom odgovara originalnoj tkanini zastave. Ona je u nekom povijesnom trenutku bila upotrebljena kako bi zastava i dalje zadržala svoju funkciju.

Zahvat je obuhvatio uobičajen slijed izvođenja radova – od detaljnog dokumentiranja stanja zastave u svim fazama rada, kemijske i tehnološke analize do same provedbe, uključujući minimalan retuš oslika (usp. prikaz konzervatorsko-restauratorskih radova u GiZ 12, str. 1, 9 – 12). S obzirom da je zastava dvostrana, bilo je važno odabrati metodu koja svojim rezultatom neće umanjiti važnost izgleda jedne u odnosu na drugu stranu. Upotrebljen je odgovarajuće obojen svileni krepelin, gotovo paučinasta svilena tkanina. Njome je zastava, izuzev kopljenog ruba od vunene tkanine, bila prekrivena s obje strane. Prema tragovima šivanja, pregiba i raportu tkanine, svi odvojeni dijelovi zastave – rese i dijelovi damastne tkanine, pa i onaj zatečen kao zakrpa, smješteni su u prostor „sendviča“ (Slika 3). Slojevi tkanina učvršćeni su šivanjem svilenim filamentima uz nastojanje da se originalna tkanina što manje probada iglicom. Pokazalo se da su rese potpuno obrubile zastavu i tako vratile izvoran oblik zastave te odredile njezine dimenzije (Slika na naslovnici). ■

Slika 1. Prednja strana zastave, stanje prije početka konzervatorsko-restauratorskog zahvata.
Figure 1. *The flag obverse, before the conservation-restoration procedure.*

The 1718 flag of the ***Free and Royal City of Koprivnica****, preserved in the* ***Croatian History Museum*** *in Zagreb (Fig. 1), was recently conserved and restored by the* ***Textile, Paper, and Leather Department*** *of the* ***Croatian Restoration Institute*** *in Zagreb. The flag is swallow-tailed, double-sided, and fabricated from a single piece of damask silk, coloured dark red and measuring 107×132 cm. The* rapport *(repetitive pattern) of the textile is an elongated rectangle measuring 24×57 cm and depicts stylized floral motifs (Fig. 2).*

Slika 2. Raport tkanine zastave.
Figure 2. *The flag fabric rapport.*

In the centre of the obverse is a painted depiction of the Austrian coat of arms with the ruler's insignia, with a breast medallion depicting, in icon form, the Mother of God with the Christ Child. Above the iconographic-heraldic depiction is inscribed: AVXILIUM CHRISTIANORUM (Help of Christians), and below, the year: 17-18. On the reverse is the coat of arms of the city of Koprivnica within a wreath, with the inscription above CIVIT: CAPRON: (Civitas Capronitza, i.e. the City of Koprivnica). The year 17-18 is inscribed here below the wreath as well. Wool canvas is sewn along the top edge of the flag for the sleeve. The flag is edged with dark red silk fringe, 2 cm wide.

The condition of the flag (actually the flag fragment) was very bad. In addition to the usual layer of dust, wrinkles, spots, small holes, and numerous larger or smaller cracks, the flag was missing (as seen from the front) the left portion and a part of the right tail. A part of the fringe with a remnant of the damask silk was detached from the flag, discontinuous and tangled in a knot. On the wool sleeve a patch of damask silk was found attached, matching the original flag cloth. At some time in the past this patch was applied to the flag to retain its function.

Slika 3. Polaganje zastave i odvojenih dijelova.
Figure 3. *Fixing the flag and detached parts.*

The conservation-restoration procedure included the usual sequence of tasks – from detailed documentation of the flag's condition in all work phases and the chemical and technological analysis, to the execution, including the minimal retouching of the depiction (cf. the conservation-restoration work presented in GiZ 12, pp. 1, 9 – 12). Considering it was a two-sided flag, it was important to choose method that would not diminish the importance of either side. Thus matching coloured silk crepeline, a fine cloth almost like a spider web, was used. The flag was entirely covered with it on both sides, except over the wool heading. All the detached preserved parts of the original damask cloth and fringe, according to the sewing traces, folds, and rapport pattern, were set in their appropriate places in the "sandwich", including the part that was found used as patch (Fig. 3). The textile layers were fixed together by sewing with silk filament, taking care that the original fabric would be pierced by the needle as little as possible. It happened that the preserved fringe completely edged the flag, and so restored its original shape and determined its dimensions (Fig. on the front page). ■

[1] Dobiveni podaci od mr. sc. Jelene Borošak Marijanović, muzejske savjetnice, Hrvatski povijesni muzej – Zagreb.
Details received from MSc Jelena Borošak Marijanović, the museum councillor, Croatian History Museum – Zagreb.

Matea Brstilo Rešetar

Kameni grbovi iz stalnog postava Gradskog muzeja Omiš

Kameni grbovi, izloženi u stalnom postavu Gradskog muzeja Omiš (GMO), reprezentativni su primjerci spomeničke baštine. Njihovo lokalno ali i nacionalno značenje u prvom redu leži u njihovom povijesnom kontekstu, provenijenciji, vremenu nastanka, funkciji, ali i umjetničkoj izradi. Za grad **Omiš** povijesno su svjedočanstvo političko-društvenih zbivanja nakon pada pod **Mletačku Republiku** 1444. godine te urbanog razvitka iz srednjovjekovnog u renesansno urbano naselje pravilnoga oblika sa zidinama koje su se za mletačke vlasti intenzivno obnavljale zbog opasnosti od **Osmanlija**. Analogno tome, u fundusu, kao i u samome gradu, primjetno je da su kameni grbovi mletačkoga plemstva zastupljeniji od grbova domaćega omiškog plemstva. Većina ih potječe iz iz staroga dijela grada, sa tada sagrađenih ili obnovljenih javnih i fortifikacijskih objekata, a dva su iz Splita. Po vremenu nastanka datiraju od sredine 15. do kraja 17. stoljeća.

Od mletačkih je grbova najraniji **ulomak grba dužda Nicola Marcella (GMO-33A)** iz 15. stoljeća. Riječ je o klesanom vapnencu dimenzija 40×41 cm. Grb je darovala muzeju obitelj Katičić 2000. godine, a potječe s tvrđave **Starigrad** (Fortica) iznad Omiša koja je bila ključna u obrani grada. Iako nije cjelovito sačuvan jer nedostaje štit, u nakitu se nalazi duždeva kapica koja ga atribuira i stavlja u vrijeme duždevanja **Nicola Marcella** (1473. – 1474.), čiji grb inače glasi: *u plavom zlatna kosa greda reza kao oblak*, što se djelomično nazire u gornjem heraldički desnom dijelu štita. Izvori spominju posebnog izaslanika **Giacoma Marcella** kojega Vijeće desetorice 1473. godine šalje u Omiš kako bi ispitao tadašnju protumletačku urotu u dalmatinskim gradovima, napose u Splitu, Omišu i Poljicima te poduzeo odgovarajuće mjere. Jedna od njih bila je i obnova tvrđave Starigrad, a grb na njoj jasan znak mletačke uprave nad gradom koja se u to vrijeme sukobljavala s monarhističkim interesima hrvatsko-ugarskog kraljevstva i bosanskim velikašima. (Omiš i Poljica, 2006:236) Utvrdu je također trebalo obnoviti zbog neposredne opasnosti od Osmanlija nakon pada Bosne 1463. godine.

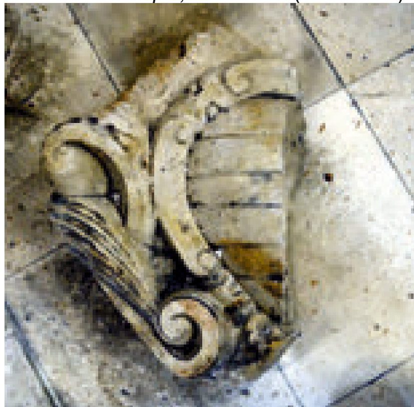
Ovalni mletački grb (GMO-32A) s tri grede i lavom sv. Marka u glavi štita u dokumentaciji muzeja drži se neutvrđenim. Grb potječe s kraja 15. st.,

Ulomak grba dužda Nicola Marcella, 15. st.
Fragment of the coat of arms of Doge Nicolò Marcello, 15th c. (GMO-33A)

Mletački grb splitskog kneza Girolama Veniera, kraj 15.st.
Venetian coat of arms of Lord Girolamo Venier from Split, late 15th c. (GMO-32A)

Ulomak grba mletačke obitelji, 16./17.st.
Fragment of a Venetian family's coat of arms, 16th/17th c. (GMO-30A)

Grb obitelji Papalić, 15. st.
The Papalić family arms, 15th c. (GMO-34A)

Stone Coats of Arms in the Permanent Exhibition of the City Museum of Omiš

The stone coats of arms displayed in the permanent exhibition of the City Museum of Omiš (GMO) are representative examples of monumental heritage. Their local as well as national importance derives not only from their historical context— provenance, dating, and function—but also from their artistic creation. For the city of ***Omiš****, they are historical testimony of political and social events after it came under the rule of the* ***Republic of Venice*** *in 1444, and its development from a medieval town into a Renaissance urban settlement of regular shape with walls, which were intensively renewed due to the* ***Ottoman*** *threat. For that reason, in the museum collection, as well as in the city itself, Venetian noble arms may be noticed even more frequently than the arms of local nobility of Omiš. Most of them came from the old part of the city, from erected or restored public buildings or fortifications; two are from Split. They all date from the mid-15th century to the end of the 17th century.*

Among the Venetian coats of arms, the oldest is the 15th-century ***fragment of the Doge Nicolò Marcello coat of arms (GMO-33A)****. It is carved limestone, 40×41 cm, and was donated to the Museum by the Katičić family in 2000. It was originally part of the* ***Starigrad*** *(Fortica) fortress above Omiš, a key to the city's defences. Although not preserved completely (it is missing the shield), the crest contains the ducal hat, attributing it and dating it to the office of* ***Nicolò Marcello*** *(1373 – 1474). His arms is* azure a bend nebully or, *as may be seen from the remaining chief dexter fragment of the shield. Sources mention a special envoy* ***Giacomo Marcello****, who was sent by the Council of Ten in 1473 to Omiš to investigate and take appropriate action against an anti-Venetian conspiracy in Dalmatian cities, mostly in Split, Omiš, and Poljica. One such action was rebuilding the Starigrad fortress, and the coat of arms on it was a clear sign of Venetian control of the city, which at the time was confronting the monarchist interests of the Croatian-Hungarian Kingdom and the Bosnian lords. (Omiš i Poljica, 2006:236). The fortress was also about to be renovated due to the imminent danger from the Ottomans, following the fall of Bosnia in 1463.*

An ***oval Venetian coat of arms (GMO-32A)*** *with three bars and the lion of St. Mark in chief is listed in museum documents as "unattributed". It is from the end of the 15th century, carved in limestone, and 50×48 cm. The author believes it belongs to Lord* ***Girolamo Venier*** *from Split, and it appears in Heyer's armorial of Dalmatian nobility (Heyer, 1873: 86, Taf. 53). Indeed, he was ordered by Serenissima to repair Starigrad fortress and Split's walls, due to the*

klesan je u vapnencu i dimenzija je 50×48 cm. Autorica smatra kako grb pripada splitskom knezu **Girolamu Venieru**, a isti je objavljen u Heyerovom grbovniku dalmatinskoga plemstva (Heyer, 1873: 86, Taf. 53). Upravo je splitski knez Girolamo Venier 1488. po nalogu Republike poduzeo popravke na tvrđavi Starigrad i na zidinama grada Splita zbog neposredne opasnosti od Osmanlija koji su u drugoj polovici 15. st. osvojili Neretvu i dio Primorja te se opasno približili gradu. Budući da je grb muzeju darovao omiški kolekcionar **Frane Radman** 1990., izvorni lokalitet mu je upitan. (Naime Radman je iste godine muzeju poklonio još dva grba s užeg područja grada Splita stoga je moguće da potječe onud ili s fortifikacija iznad Omiša.)

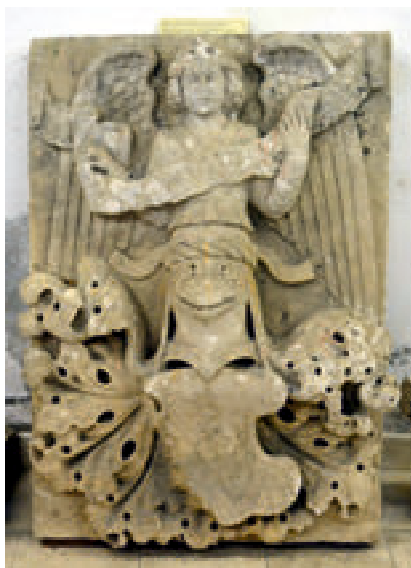
Drugi je **ulomak mletačkog kamenog grba (GMO-30A)**, neutvrđen, a potječe iz kasnog 16. ili početka 17. stoljeća, klesan je u mramoru i ima dimenzije 51×36 cm. Iznimno je kvalitetan po svojoj izvedbi. Grb je zatečen u GMO-u, a prema ravnatelju muzeja **Anti Novakoviću**, potječe s užeg područja grada Omiša. Daljnjim uvidom u izvore i terenskim radom, autorica smatra da je moguće odgonetnuti o kojoj je plemićkoj obitelji riječ.

Grb Jurja Dražojevića (GMO-37A) s kraja 16. st. i početka 17. st. jedini je grb domaćega plemstva izložen u stalnom postavu. Klesan je u vapnencu, dimenzija 43×30×22 cm. Potječe s kuće obitelji Dražojević koja se nalazila iza apside župne crkve Sv. Mihovila arkanđela, a predan je muzeju 1985. prilikom njene restauracije. U ovalnom štitu je orao raširenih krila koji kandžama napada vuka s leđa. Ispod štita ukrašenog volutama uklesana je deviza: *CAUTUS CON PROSPERIS / FORTIS CON ADVERSIS* (Oprezno u sreći / snažno u nedaćama). S lijeve strane štita također je uklesano je slovo *V*, a s desne *S*.

Obitelj Dražojević, kasnije Dražojević-Jelić, porijeklom je iz Poljica. U Omiš su se preselili 1570. godine, kada su se obnovile borbe između Osmanlija i Mletaka. Naime nakon pada Klisa 1537.g. Osmanlijama je put do Poljica i Omiša bio otvoren. U strahu od odmazde na područje Omiša se preselilo 350 poljičkih obitelji, a naseljavanje na mletački teritorij odobrio im je dužd **Alvise Mocenigo** *dukalom* od 6. lipnja 1570. Plemenitim prebjezima *dukalom* (duždevim ukazom) je bilo zajamčeno uživanje istih prava i povlastica kao u bivšoj postojbini. Recentnu i opširniju genealogiju obitelji napisao je **Žarko Domljan** 2008. godine, stavljajući naglasak na nacionalno i povijesno značenje ove obitelji te činjenicu da su jedina obitelj koja „iako je generacijama bila u mletačkoj službi, nisu

Grb Jurja Dražojevića, 16./17. st.
The coat of arms of Juraj Dražojević, 16th/17th c. (GMO-37A)

Grb s anđelom, 15. st. (GMO-36A)
The coat of arms with an angel, 15th c.

*imminent danger posed by the Ottomans, who had conquered the Neretva valley and part of the coast, coming dangerously close to the city. As the coat of arms was donated to the Museum in 1990 by the Omiš collector **Frane Radman**, its original location is uncertain. (However, the same year he donated two other coats of arms from the immediate vicinity of the city of Split, so it may be that this one originated there as well, or it may be from the fortifications above Omiš.)*

*The second **stone fragment of a Venetian coat of arms (GMO-30A)**, unattributed, is dated from the late 16th or early 17th century, carved in marble, and 51×36 cm. It is of very high quality craftsmanship. It was found in the GMO, and according to the Museum director **Ante Novaković**, it originated in the narrow area of the city of Omiš. The author believes that it might be possible to determine, with further research of sources and field work, the noble family which it represents.*

*The **coat of arms of Juraj Dražojević (GMO-37A)**, from the end of 16th and the beginning of the 17th century, is the only coat of arms of local nobility displayed in the permanent exhibition. Carved in limestone and 43×30×22 cm, it came from the Dražojević family house, which was located behind the apse of the parish church of St. Michael Archangel. The coat of arms was deposited in the Museum in 1985, when the house was restored. In the oval shield an eagle with outspread wings claws a wolf, attacking its back. Below the shield decorated with volutes is a carved motto:* CAUTUS CON PROSPERIS / FORTIS CON ADVERSIS *(Cautious in Prosperity / Strong in Adversity). On the shield's left is carved the initial* V*, on the right an* S*.*

The Dražojević family (later Dražojević-Jelić) originated from Poljica but moved to Omiš in 1570, when fighting between

Kamena mjera za žito, 18. st.
The stone grain measure, 18th c. (GMO-56A)

nikada svoje prezime talijanizirali“ (Domljan, 2008:185).

Isti grb nalazi se i na nadgrobnoj ploči obiteljske grobnice Dražojevića na starom omiškom groblju ispred ulaza crkve sv. Marije. Nadgrobna je ploča pukla napola te zahtjeva hitnu restauraciju i zbrinjavanje, kao i većina drugih nadgrobnih ploča omiškoga plemstva koje na sebi sadrže grbove i natpise, kako bi ih se zaštitilo od dalje devastacije uzrokovane ljudskim faktorom te propadanja zbog djelovanja atmosferilija.

Dva grba u postavu potječu iz povijesne jezgre grada Splita, a Muzeju ih je, kao i ranije spomenutog (GMO-32A), darovao **Frane Radman** 1990. Valja se ukratko osvrnuti na historijat obitelji Radman. Riječ je naime o obitelji koja se u Omiš doselila u 19. stoljeću kupivši van zidina na ušću rijeke Cetine posjed plemića **Benkovića** i **Kačića** te uz kapelu sv. Frane podigla obiteljske kuće (Omiš i Poljica, 2006:261). Članovi obitelji generacijama su bili visoko školovani i politički su djelovali kao predstavnici autonomaške stranke. Ujedno su bili i gospodarstvenici koji su posjedovali mlinice na Cetini, po njima prozvane *Radmanove mlinice*. Kao strastveni kolekcionari, posjedovali su heterogenu i značajnu zbirku umjetnina te oko kuće oblikovali vrt ukrašen skulpturama i kamenim ulomcima iz antičke Salone i srednjovjekovnoga Splita. (Omiš i Poljica, 2006:261) Stoga iako grbovi nisu s područja Omiša, za muzej i sam grad, imaju posebnu vrijednost jer svjedoče o značenju obitelji koja je neizostavna pri proučavanju povijesti Dalmacije tijekom 19. stoljeća, nastanka građanskog društva u Hrvatskoj i istraživanju pitanja nacionalne integracije. (Tomić, 1999)

Frane Radman darovao je tako muzeju **grb obitelji Papalić (GMO-34A)** iz 15. st. klesanog u vapnencu dimenzija 29×44 cm. Najvjerojatnije potječe s jedne od porušenih zgrada na sjevernoj strani **Narodnoga trga** (Pjace) u Splitu kao i darovani **grb s anđelom u nakitu (GMO-36A)** iz 15. st. U povijesno-umjetničkoj ga se literaturi naziva kao *Grb s anđelom*. Isklesan je iz vapnenca pravokutnog oblika u visokom reljefu, te ima dimenzije 120×84×24 cm. Štit ima oblik konjske glave s kosom gredom, a u nakitu već spomenutog anđela s dijademom koji u rukama pridržava s lentu. Još uvijek nije identificirano kojoj je plemićkoj obitelji pripadao grb, a jedan od razloga je što su deviza na lenti i po svemu sudeći simboli na kosoj gredi otučeni. Po načinu izrade povezuje se uz radionicu **Andrije Alešija** i spada u vrijednu povijesno-umjetničku baštinu 15. stoljeća. Sadreni odljev grba nalazi se u **Gliptoteci Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti** u Zagrebu u *Zbirci sadrenih odljeva fragmenata s nepokretnih spomenika hrvatske kulturne baštine od 9. do 15. st.* (Grb s anđelom, HZ-882).

I na kraju, ne izlazeći iz okvira zadane teme, valja nam se osvrnuti na jedan uporabni predmet odnosno kameni spomenik na kojemu su isklesani heraldički simboli grada Omiša – križ i buzdovan. Riječ je o **kamenoj mjeri za žito (GMO-56A)** koja potječe iz 18. st., izrađenoj od klesanog vapnenca dimenzija 40×195 cm. Na sredini mjere s prednje je strane reljefno prikazano brdo **Babnjača** na kojemu se nalazi križ i desno od njega ruka do lakta koja drži buzdovan. Na mjeri je krajnje desno uklesano ime cara Franje I. (FRANC I). Mjera je zatečena u muzeju 1984. g., a potječe s kule **Peovica** (Mirabella), utvrdi iznad Omiša gdje je

Ottomans and Venetians intensified. Following the fall of Klis in 1573, the Ottomans had an open path towards Poljica and Omiš. Fearing retribution, some 350 more families from Poljica settled in Omiš. The resettlement in the Venetian territory was approved by the Doge ***Alvise Mocenigo*** *with a* ducala *on 6 June 1570. The* ducala *(doge's decree) guaranteed the noble defectors the same rights and privileges as in their former homeland. A recent and detailed genealogy of the family was written by* ***Žarko Domljan*** *in 2008, highlighting the national and historical importance of the family, and how it was the only family which “although through generations in the Venetian service, never Italianized its surname” (Domljan, 2008:185).*

The same coat of arms may be found in the gravestone of the Dražojević family crypt at the old Omiš graveyard in front of the entrance of the Church of St. Mary. The gravestone has cracked and requires an urgent restoration and conservation, as do the majority of gravestones of Omiš nobility depicting arms and inscriptions, to preserve it from further devastation by human and natural forces.

Two coats of arms in the exhibition originated in Split. Like the coat of arms mentioned above (GMO-32A), they were donated to the Museum by ***Frane Radman*** *in 1990. One should briefly consider the history of the Radman family. It moved to Omiš in the 19th century, buying an estate previously owned by the* ***Benković*** *and* ***Kačić*** *noble families outside the walls at the mouth of the Cetina River, and erecting family houses next to the chapel of St. Francis (Omiš i Poljica, 2006:261). For generations the family members were highly educated and politically active in the Autonomist Party. They also were businessmen, owing the mills at Cetina, known as* Radman's Mills*. As passionate art collectors, they owned a heterogeneous and considerable collection, and around the house they maintained a garden ornamented with sculptures and stone fragments from ancient Salona and medieval Split. (Omiš i Poljica, 2006:261) Therefore, even if the coats of arms are not originally from Omiš, they still have special significance for the museum and the city, testifying to the importance of a family indispensable to the study of the history of Dalmatia in 19th century, and to the emergence of civil society in Croatia (Tomić, 1999).*

The 15th-century ***coat of arms of the Papalić family (GMO-34A)*** *is carved in limestone, 29×44 cm. It probably came from a demolished building on the north side of the* ***People's Square*** *(Pjaca) in Split, as did the other 15th-century* ***coat of arms, with an angel in the crest (GMO-36A)****. In art history literature, it is known as the* Coat of Arms with an Angel*. It is carved in square-shaped limestone in high relief and 120×84×24 cm. The shield is a horsehead (*testa di cavallo*) shape, with a bend, and in the crest the eponymous angel wearing a tiara and holding a ribbon. The attribution of the arms is not yet identified, probably because the inscription on the ribbon and the symbols on the bend were apparently chiselled out at some point. The craftsmanship is linked with the* ***Andrija Aleši*** *(*Andrea Alessi di Durazzo*) workshop, important to the art-history heritage of the 15th century. A plaster cast of the arms is in the* ***Glyptotheque of the Croatian Academy of Sciences and Arts*** *in Zagreb, in the* Collection of plaster casts of immobile monuments of Croatian cultural heritage from the 9th to the 15th century *(Grb s anđelom, HZ-882).*

And, finally, and staying within the topic, we should mention a utility object, a stone monument carved with the heraldic symbols of the city of Omiš – a cross and a mace. It is an 18th-century ***stone grain measure (GMO-56A)****, carved in limestone and 40×195 cm. The hill,* ***Babnjača****, is carved on the front side of*

Zahvaljujem ravnatelju muzeja Anti Novakoviću i kustosu Tomislavu Raljeviću koji su mi omogućili uvid u muzejski fundus i fotografiranje građe.
The author expresses gratitude to the GMO's director Ante Novaković and curator Tomislav Raljević, who provided access to the museum's collection and gratefully permitted photographing it.

Literatura | *Literature*:

Mimica, Bože (2003) Omiška krajina, Poljica i Makarsko primorje: od antike do 1918., Rijeka: Vitagraf.
Omiš i Poljica (2006), Domljan, Ž. (ur.). Zagreb : Naklada Ljevak; Omiš: Poglavarstvo Grada Omiša - Zagreb :Grafički zavod Hrvatske
Domljan, Žarko (2008) Plemeniti rod Dražoevića-Jelića Poljičkih. U: Banić, I. (ur.). Omiški ljetopis. Omiš: Župa sv. Mihovila arkanđela u Omišu, str. 168-185.
Tomić, Radoslav (1999) Popovac,M. i Ljevak, Z. (ur.). Obitelj Radman i njezina zbirka umjetnina. Omiš: Centar za kulturu Omiš; Zagreb: Grafpex-Zagreb.
Heyer von Rosenfeld, C. G. F. (1873) Der Adel des Königreichs Dalmatien. Nurnberg: Verlag von Bauer und Raspe, 1873. – Zagreb: Golden marketing, 1995.

najvjerojatnije prenesena iz grada. Zanimljivo je da je ovo jedini kameni spomenik u GMO-u koji posjeduje heraldičke simbole grada, budući da se kameni grbovi Omiša nalaze na kućama u starome dijelu grada.

U ovom kratkom osvrtu na kamene grbove GMO, autorica nastoji potaknuti njihovu daljnju identifikaciju i determinaciju, te najaviti cjelovitiju obradu heraldičke baštine grada Omiša koja do sada nije detaljnije znanstveno niti stručno istraživana. Kako bi se dobio potpuni uvid u heraldičku baštinu grada, uz kamene grbove GMO, potrebno je istražiti te shodno struci obraditi i one u staroj jezgri grada, potom grbove s nadgrobnih ploča na omiškom starom groblju, kao i one koji se nalaze u Arheološkom muzeju u Splitu. ■

the measure. On the hill is a cross, and next to it an arm to the elbow that holds the mace. At the far right of the artefact is inscribed the name of Emperor Francis I (FRANC I). The measure, found in the museum in 1984, came from the ***Peovica*** *(Mirabella) tower, a fortress above Omiš, and was probably transferred from the city. It is noteworthy that this is the only stone monument in the GMO displaying the heraldic symbols of the city, since stone coats of arms of Omiš are still situated on houses in the old part of the city.*

In this brief review of stone coats of arms in the GMO, the author has attempted to initiate their further identification, and announces a more detailed study of the heraldic heritage of Omiš that has not yet been researched. For the entire overview of the city's heraldic heritage beyond the stone arms in the GMO, one should also consider those in the old city core, as well as those on the gravestones in the old city cemetery and those in the Archeological Museum in Split. ■

Tijana Trako Poljak

(Ne)poznavanje dizajna državne zastave među hrvatskim građanima

(nastavak sa str. 7)

smatra da je dizajn previše tradicionalan, da ne komunicira dobro sa svijetom, da je presložen, a nekoliko ispitanika spominju i „životinjsko carstvo“ kao problem dizajna u kruni grba.

Prvi problem tiče se, dakle, nedovoljne izloženosti hrvatskih građana državnim simbolima, što sami primjećuju, odnosno nedovoljnom educiranju o njima od strane onih koji su zaduženi za to, upravljačkih elita (Elder i Cobb, 1983). Drugi pak problem proizlazi iz neslaganja s dizajnom (ne u smislu poruka koje se njime htjelo poslati, što već ulazi u sferu značenja pridodanih zastavi od strane elita, što u istraživanju također istraženo, već u smislu slika od kojih je dizajn sastavljen i onoga što te slike označavaju).

> „Pa ja, ovakvu kakva je, ju izrazito ne volim. Jer mislim da je ružna. Mislim da je //mhm// //uzdah// tradicionalna. Mislim da //mhm// su postojala mnogo bolja dizajnerska rješenja, mnogo više u skladu sa vremenom u kojem živimo, a koja su zadržavala te neke elemente šahovnice, i to.”

No, treba u skladu s početnom operacionalizacijom pojma simbola ipak napomenuti da negativne asocijacije vezane za dizajn zastave, koji nekim ispitanicima nije „lijep“, ili nepoznavanje dizajna zastave, ipak ne utječu na njeno prihvaćanje. Odnosno, eventualno neprihvaćanje hrvatske državne zastave vezano je za neke druge razloge, poruke koje se njome šalje ili njenu (zlo)upotrebu, a ne dizajn (šire u: Trako Poljak, 2013). Stoga, iako bi bilo dobro da građani poznaju dizajn jednog od ključnih simbola svoje države, posebice s obzirom da je veći dio njih svjedočio njenom stvaranju prije samo oko 20 godina, za njenu simboličku funkciju u hrvatskom nacionalnom sustavu mnogo su važnija značenja koja joj građani pridaju, a koja ne ovise o slaganju ili neslaganju s dizajnom.

> „Pa... normalno da sam vezan za... evo tu su gore dvije zastave, gledajte [pokazuje na zid u uredu], znači, ona mi je zastava jedan simbol koji povezuje ljude na našem području, znači koji govore istim jezikom, imaju slična razmišljanja, slična, širina je tu velika ne. S tim da ja se ne slažem možda sa izgledom zastave, ali ja moram poštivati zakone Republike Hrvatske, pošto sam legalista u tom pogledu, i neko je valjda kad je to tako složio pokušavajući ujediniti različite regije Hrvatske. Iako se zna koji je u biti hrvatski grb, onaj izvorni, bez... životinjskog carstva kak' ga ja zovem //smijeh//.” ■

(The Lack of) Knowledge of the State Flag's Design among Croatian Citizens

(cont. from p. 7)

respondent said that it was beautiful, while others who brought up the design did so with negative connotations – the design for them is too traditional, it does not communicate well with the outside world, it is too complex, and several respondents mention the so-called “animal kingdom” in the armorial crown as the problematic part of the design.

The first problem, therefore, results from insufficient education and usage of national symbols by those in charge of their promotion – the ruling elites, or so-called “guardians of meanings” (Elder and Cobb, 1983). Here, of course, we must mention that citizens do not make an effort to educate themselves, regardless of this problem. The second problem that citizens mention stems from their disagreement with the design itself (not in the sense of the messages it sends but in the sense of the design itself – images that constitute the design and what these images represent as signs).

> *“Well, I, as it stands, definitely do not like it. Because I think that it is ugly. I mean it is //um// //sigh// traditional. I mean that //um// there were much better design solutions, much more in accordance with the times we live in, which would still retain some of the elements of the chessboard, and all that.”*

It must be said, however, that the issues mentioned regarding the lack of promotion of the flag and negative associations regarding the design of the flag, as well as the lack of citizens' knowledge about the design itself, did not influence citizens' identification with this symbol. It is certainly important for citizens to understand the design of one of the most prominent symbols of their nation and state, especially since most of these citizens witnessed its introduction some 20 years ago. However, for the Croatian national flag to function successfully as a symbol through which nation and nation-state are legitimised among their citizens, meanings associated with the flag and its (ab)uses, not awareness about the design itself, are more important (for more details, see wider results in: Trako Poljak, 2013).

> *“Well… of course I am attached to… here, above my head, there are two flags, see [pointing at the office wall], so the flag is for me one of the symbols which link all the people in our region, those who speak the same language, think similarly, who are similar, because the breadth is large here, isn't it? And, having said that, I may not agree with the appearance of the flag, but I have to obey the laws of the Republic of Croatia, since I am a legalist… Someone probably designed it to try to unify different Croatian regions. Although it is well known what the real Croatian coat of arms looks like, the original, without… the 'animal kingdom', as I call it //laughter//.”* ■

Vjekoslav Kramberger

Prsten pečatnjak s prikazom grba iz okolice Petrinje

A Signet Ring with a Coat of Arms from the Petrinja Area

Nakon oslobađajućih vojnih akcija 1995. te mirne reintegracije 1998. godine, u Republici Hrvatskoj se sustavno krenulo sa čišćenjem minski zagađenih područja. Godine 1998. osnovan je *Hrvatski centar za razminiranje* (HCR) koji je tada procijenio da se na prostoru Hrvatske nalazi 13 000 četvornih kilometara minski sumnjivog područja. Gledajući kartu Republike Hrvatske na kojoj su naznačena ta područja, za očekivati je da je kritično uglavnom na ratom zahvaćenom prostoru. Iscrpnim radom velikog broja stručno osposobljenih pirotehničara danas je taj prostor znatno smanjen, a po procjenama HCR-a, početkom 2014. godine, zagađeno je 614,3 četvornih kilometara Lijepe naše.

Metodika rada je takva da se svaki pedalj zemlje morao pregledati, tako da su pirotehničari uz zaostale eksplozivne naprave često nailazili na vrlo raznolike i arheološki vrijedne metalne artefakte. Prava je šteta da se arheološka struka nije povezala sa HCR-om, jer je tako dobar dio Hrvatske zapravo rekognosciran, a arheološki nalazi su često završavali u privatnim zbirkama, na ilegalnom tržištu i premda se za neke predmete zna da potječu od „deminera“, teško da će se ikada ući u trag njihovom nalazištu, tj. smještanju u arheološku topografiju određenog područja. Ipak, zahvaljujući izuzecima neki su predmeti zaista završavali u lokalnim muzejima, a postoje i pirotehničari koji su nalaze prihvatili kao zanimaciju.

Prije više godina, prijatelj pirotehničar iz Požege obradovao me jednim nalazom koji je našao na terenu. Riječ je o srebrnom

A systematic clearing of the mine-affected areas in the Republic of Croatia began following the military actions of liberation in 1995 and the peaceful reintegration in 1998. The Croatian Mine Action Centre *(HCR) was established in 1998, at the time estimating that there were over 13 000 square kilometres (ca. 5 000 sq. miles) where mines were suspected. Looking at these areas on a map of Croatia, the most critical (as one might expect) are the war-affected areas. Through the exhaustive work of a large number of highly professional mine clearance technicians ("deminers"), the area is now considerably smaller, and the HCR estimates that at the beginning of 2014, 614.3 square kilometres (ca. 240 sq. miles) was still "mine suspected area".*

The process of demining requires examining every bit of land, so that besides unexploded ordinance, deminers often encounter many and varied metal artefacts of archaeological value. It is a real shame that the archaeological community has not linked up with the HCR, as after the HCR has reconnoitred an area, the archaeological finds often wind up in private collections or on the black market. While some artefacts are known to come from deminers, it would hardly be possible to determine their original location, i.e. the archaeological topography of certain area. However, and thankfully, in some exceptional cases some items have ended up in local museums, and there are indeed deminers who have adopted those finds as their hobby.

Some years ago, a deminer friend from Požega surprised me with an item he found in the field. It was a

prstenu pečatnjaku kojega je prilikom čišćenja terena našao u okolici **Petrinje**. Ono što me najviše zainteresiralo jest činjenica da se na njemu nalazi heraldički prikaz s inicijalima (vjerojatno vlasnika). Ovom ga prilikom objavljujem s nadom da će netko od čitatelja eventualno prepoznati grb ili doprinijeti pokojom informacijom u njegovoj daljnjoj obradi.

Prsten je izrađen od srebra, tehnikom lijevanja i urezivanja. Težina iznosi 7,6 grama, dok su dimenzije slijedeće: visina 24 mm, širina 23 mm; dimenzije glave prstena su 16×13 mm. Glava prstena je ravna ploha jajolikog oblika, obrubljena točkastim ubodima. Pečatnjakom dominira grb u obliku vitičastog štita i zrcalni inicijali *P R*. Heraldički motiv u grbu je stojeći lav okrenut u desno, a inicijali iznad grba odijeljeni su zvjezdicama: **P*R**. Sa svake strane grba nalaze se tri točkice kojima se popunila praznina prostora. Ispod glave prstena nižu se cik-cik ukrasi, s time da prva traka vodoravnih ukrasa okružuje cijelu glavicu, dok se okomiti ukrasi ispod nje spuštaju niz deblji obruč prstena. (Slika 1)

Prsteni pečatnjaci česti su nalazi nekropola datiranih u kasni srednji ili novi vijek, ali manji ih dio ima prikaz grba. U slučaju petrinjskog prstena grb je vjerojatno plemićki, dok slova predstavljaju inicijale vlasnika. U hrvatskoj literaturi objavljeno je nekoliko radova koji se dotiču i prstenja koja

Slika 1. (prethodna stranica i gore) Pečatnjak iz okolice Petrinje.
Slika 2. (dolje) Pečatnjak iz nekropole pavlinskog samostana u Kamenskom. (preuzeto od Perač, 2010.)
Fig. 1. (previous page and top) The sigil ring from Petrinja area.
Fig 2. (bottom) The sigil ring from the Pauline monastery in Kamensko.

silver signet ring he found while clearing mines around the city of ***Petrinja****. What was most interesting to me was the heraldic depiction with initials. I share it here in the hope that some readers might recognize the coat of arms or otherwise provide information contributing to further interpretation.*

The ring is made of cast silver and engraved. It is weighs 7.6 grams and measures 24 mm high, 23 mm wide, with the ring head of 16×13 mm. The head is flat, oval shaped, and edged with indented dots.

The ring is dominated by a coat of arms in a curly shield and the mirrored initials P R*. The heraldic charge in the coat of arms is a lion rampant looking to the dexter, and the initials are divided with stars:* *P*R**. Around each flank of the shield there are three dots, filling the void. Below the ring head there are zig-zag ornaments, the first stripe encircling the head, white vertical ornaments follow the ring shape. (Fig. 1)*

Signet rings are frequently found in necropolises dated to the late Middle Ages and the early Modern Era, but only a few depict coats of arms. In the case of the Petrinja ring, the coat of arms is probably a nobleman's, while the initials presumably are those of the owner. In the Croatian literature, several papers have been published regarding rings with heraldic motifs that might provide a parallel to the Petrinja

[1] D. Perkić, „Pavlinski samostan u Kamenskom kod Karlovca – Nalazi iz grobova kasnog srednjeg i novog vijeka“, Vjesnik arheološkog muzeja u Zagrebu 43 (2010): 252, Kat. br. 25.

[2] M. Radić, „Prstenje 13.-17. st. u Muzeju Slavonije Osijek“, Osječki zbornik 28 (2007): 95-106; M. Radić, „Prstenje i geme 14.-17. st. u Muzeju Slavonije Osijek“, Osječki zbornik 29 (2010): 123-133.

nose heraldičke motive, a prema kojima bi se mogla naći analogija za petrinjski nalaz. Jedan vrlo sličan prsten pronađen je 2000. godine prilikom arheoloških istraživanja nekropole pavlinskog samostana u **Kamenskom**, nedaleko Karlovca.[1] Taj je prsten vrlo sličnog oblika kao i petrinjski. Podudara se po zadebljanom obruču, ovalnoj glavici, a također je sličan i oblik štita pokraj kojega su također točkice (kod kamenskog primjerka po jedna sa svake strane). Inicijali *J D* sasvim su drugačije izvedeni i nema zvjezdica. (Slika 2) Ova sličnost mogla bi ukazati na istu radionicu iz koje su oba potekli. Prsten iz Kamenskog je autor s nesigurnošću datirao u 18. stoljeće. Postoji i nekoliko radova u susjednim zemljama koji se dotiču pečatnjaka. Kod nas su u novije vrijeme izašla dva članka koji se sistematski bave kasnosrednjovjekovnim i novovjekovnim prstenjem, oba iz pera **Mladena Radića**, a objavljeni su u *Osječkom zborniku*.[2] U njima možemo vidjeti neke primjere pečatnjaka koji imaju na sebi prikaze grbova i inicijale. Stilski ih se uglavnom smješta u vremenski period 16. i 17. stoljeća, a ta široka datacija bi svakako odgovarala i za nastanak petrinjskog pečatnjaka. Umjesto zaključka rezimirati ćemo i ponovno napomenuti da je prsten iz okolice Petrinje nesumnjivo pečatnjak – prikaz grba upućuje da se radi o plemićkom prstenu, a slova *P. R.* su inicijali nepoznatog vlasnika. Iako slučajan nalaz u minskom polju, taj predmet zaslužuje pažnju, a odgonetavanje grba i eventualno njegovog vlasnika navelo bi nas na zasigurno zanimljivu priču iz petrinjskog ranog novog vijeka. ■

*find. A similar ring was found in 2000 during the archaeological excavation of the necropolis of the Pauline monastery in **Kamensko**, near Karlovac.[1] That ring is very similar in shape to the Petrinja ring. It has a similar widened form, a matching oval head, and nearly the same shield shape flanked with dots (but only one on each side). However, the initials (*J D*) are rather different in style and lack the stars. (Fig. 2) The similarities might point to an origin in the same workshop. The Kamensko ring was tentatively dated by the author to the 18th century. There are several papers in neighbouring lands regarding signet rings. Recently two papers systematically studying late Medieval and the early Modern Era rings, both written by **Mladen Radić**, were issued in the *Osječki zbornik*.[2] They include examples of signet rings with coats of arms and initials. By their style, they are mostly date from the 16th and 17th centuries, and such a wide date range could certainly encompass the Petrinja ring.*

*But instead of a conclusion, we simply reiterate the facts: the signet ring was found in the Petrinja surroundings, the coat of arms indicates that it represented nobility, and the letters *P. R.* are likely the initials of an unknown owner. Although found by chance in a minefield, the artefact deserves attention, and riddling out the coat of arms and eventually its owner would certainly make an interesting story from the early Modern Era of Petrinja.* ■

Već prvo čitanje teksta ponukalo me da malo provirim u izvore i amatersko detektivsko istraživanje mogućeg vlasnika prstena. Bez pretenzija, dijelim pokoju svoju bilješku.

Poznata je rugalica među francuskim heraldičarima *„qui n'a pas d'armes porte un lion“* [a] (tko nema grba nosi lava) koja se pomalo nepravedno ismijava velikom broju plemićkih grbova koji prikazuju lava (ili lavove) na ovaj ili onaj način. I zaista, čini se da su mnogi plemići, koji su dakako bili i ratnici, željeli istači svoje junaštvo prikazivanjem kralja životinja u svojim simbolima. Nebrojeni su prikazi lava i među hrvatskim obiteljskim grbovima. Gotovo da nema table u Bojničićevom grbovniku[b] na kojoj nije prikazan barem jedan lav. Zmajić u svojem udžbeniku[c] kao primjer grba s uspravljenim lavom navodi Kraljeviće iz Požege (Bojničić ga ima kao Kralowiczy i osim lava u uglu sadrži i sunce). Grbovnik iz 1595. poznat kao Korjenić-Neorić[d] ih ima nekoliko koji više-manje odgovaraju grbu s pečatnjaka: Euzebiovich, Wladmirovich, Zubich. Ovlašnim pregledom Bojničića tu su još i Francisci, Gudich, Horuatich, Magyar I., Mikulich, Rantych, Sztanych, Brandis, Garay, Hobitzer, Komornyk, Lassych, Plawychewzky, Rodotich, Spissich i Gregorich. Tih dvadesetak se uvelike umnožava ukoliko bismo uračunali i prikaze kod kojih lav prednjim šapama drži kakav lik (mač, cvijet, krunu, sablju, glavu…) kojeg je možda izrađivač pečata zbog sitnog prikaza izostavio (čini se da i kod nekih spomenutih Bojničić nije siguran da li lav drži kakav lik ili ne). Istraživanjem genealogije i obiteljske povijesti možda bi trebalo započeti s Rantićima ako smo skloni povjerovati inicijalima, s nadom da bi se koji Petar ili Pavao Rantić pojavio u povijesti petrinjskog kraja. No možda bi valjalo provjeriti i obitelji kod kojih lav drži sablju (Radinkovich, Raffay, Rodotich), cvijet (Raikovich) ili mač (Belošević). No, i to možda neće biti od pomoći, ako je pečatnjak sebi dao izraditi netko tko *„nema grba“* pa je *„nosio lava“*.

Ž.H.

The first editorial reading of this text led me to consult some sources and engage in some amateur detective work seeking the possible owner of the ring. Without much pretension, I share some of my notes.

There is a famous mockery among French heraldists, “qui n'a pas d'armes porte un lion” *(one who has no arms bears a lion), somewhat unjustly poking fun at the large number of noble arms depicting a lion (or lions) in this or that pose. Indeed, it seems that numerous noblemen (who were, of course, also warriors) wanted to express their valour by depicting the king of animals in their emblems.*

There are also uncounted depictions of lions among Croatian family arms. There is hardly a table in Bojničić's armorial without at least one lion. Zmajić, in his textbook, uses the Kraljević family of Požega as an example of lion rampant (Bojničić has it as Kralowiczy, with a sun in dexter chief in addition to the lion). The 1595 armorial known as the Korjenić-Neorić includes several lions more or less matching the design on the ring: Euzebiovich, Wladmirovich, Zubich. With a casual look in Bojničić one might add Francisci, Gudich, Horuatich, Magyar I., Mikulich, Rantych, Sztanych, Brandis, Garay, Hobitzer, Komornyk, Lassych, Plawychewzky, Rodotich, Spissich and Gregorich. The two dozen would multiply soon if we also included depictions where the lion holds some charge in its front paws (sword, flower, crown, sable, head…), as the ring-maker might have omitted the intricate detail due the small size (in some of the arms even Bojničić seems unsure if the lion holds something or not).

Researching genealogies and family histories, perhaps one should start with the Rantić family, if we are inclined to trust the initials, in hope that some Peter or Paul Rantić appears in the history of the Petrinja region. One might also check the families where the lion holds a sable (Radinkovich, Raffay, Rodotich), flower (Raikovich), or sword (Belošević). However, even that may be of little help, if the signet ring were made for someone who had “no arms” *so he* “bore a lion”.

Ž.H.

[1] Michel Pastoureau, „Quel est le roi des animaux?“, Actes des congrès de la Société des historiens médiévistes de l'enseignement supérieur public. 15e congrès, Toulouse, 1984. „Le Monde animal et ses représentations au Moyen Âge (XIe - XVe siècles)“, pp. 133-142. http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/shmes_1261-9078_1985_act_15_1_1442

[2] Ivan Bojničić: Der Adel von Kroatien und Slavonien, Bauer u. Raspe, Nürnberg, 1899.

[3] Bartol Zmajić: Heraldika, sfragistika, genealogija, Školska knjiga, Zagreb, 1971.

[4] Navodi prema bilješkama u Bojničić. | *Quoted in Bojničić.*

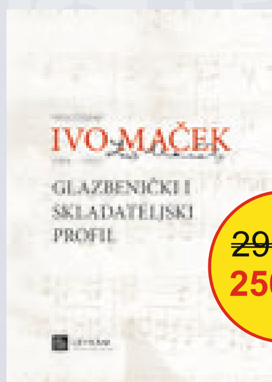

LEYKAM
international

NOVO NEW!

samo za čitatelje časopisa **Grb i zastava** naša najnovija izdanja po posebnim cjenama

~~298 kn~~ **250 kn**

Alma Zubović:
IVO MAČEK (1914.-2002.) GLAZBENIČKI I SKLADATELJSKI PROFIL
+ 2 CD

~~250 kn~~ **200 kn**

Daniel Premerl:
BOLONJSKE SLIKE HRVATSKE POVIJESTI. Politička ikonografija zidnih slika u Ilirsko-ugarskom kolegiju u Bolonji

~~158 kn~~ **125 kn**

Danijela Weber-Kapusta:
DIJALEKTIKA IDENTITETA. Hrvatsko i njemačko dramsko pismo između postsocijalizma i multikulturalizma

~~128 kn~~ **100 kn**

Maurus Federspiel:
NEPRIJATELJ. Roman

~~250 kn~~ **200 kn**

Dalibor Cikojević:
GLAZBENA TRILOGIJA

~~98 kn~~ **80 kn**

Josef Winkler:
NATURA MORTA. Rimska novela

~~249 kn~~ **200 kn**

Heimito von Doderer:
STRUDLHOFSTIEGE ILI MELZER I DUBINA GODINA KOJE PROLAZE. Knjiga 2

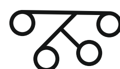

Grb i zastava
2006. - 2014.

www.leykam-international.hr
Pogledajte i naša druga izdanja.
Za sva pitanja kontaktirajte nas na
info@leykam-international.hr
ili u našoj knjižari
Ilica 42, 10000 Zagreb
Pretplatom na *Grb i zastavu* ostvarujete
20% popusta na sva naša izdanja.
Pitajte i za prethodne brojeve GiZ!

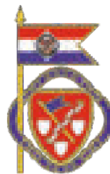
www.leykam-international.hr
Check out our other issues.
All inquiries at
info@leykam-international.hr
or in our bookstore in
Ilica 42, 10000 Zagreb
Subscription to the Grb i zastava *enables you 20% discount on all our issues.*
Ask also for the previous numbers of GiZ!

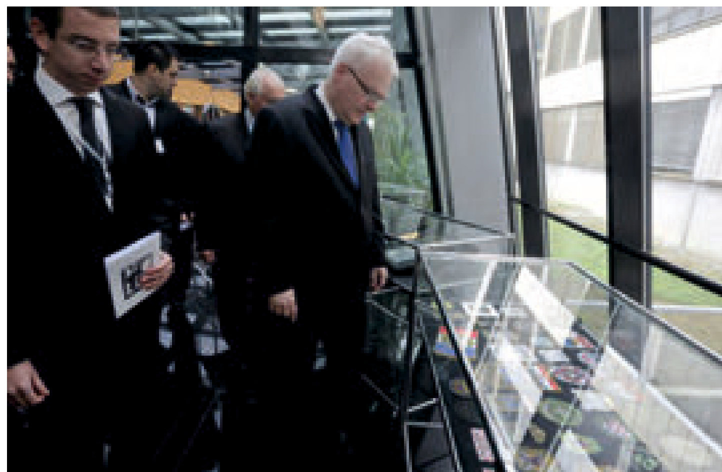
Odsjek za sociologiju
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i
Hrvatsko grboslovno i zastavoslovno društvo

Sociology Department of the Faculty of Humanties
and Social Studies of the University of Zagreb and
the Croatian Herladic and Vexillological Association

Znanstveno-stručni skup
Simbol, identitet i Domovinski rat
Zagreb, 31. listopada 2014.

Scientific and Professional Symposium
Symbol, Identity and the Homeland War
Zagreb, 31 October 2014

Predsjednik Josipović razgledava izložbu znakovlja uz vodstvo Marina Sabolovića.
President Josipović guided though the insignia exhibition by Marin Sabolović.
(foto FaH, dalje.hr)

Dekan Previšić, predsjednik Josipović i Heimer tijekom otvorenja skupa.
Dean Previšić, president Josipović and Heimer during the opening ceremony.
(foto FaH, dalje.hr)

Obraćanje predsjednika Josipovića.
Address of the president Josipović.
(foto Ured predsjednika RH/Domagoj Opačak)

Predsjednik Josipović s članovima Programskog odbora:
Marin Sabolović, Željko Heimer, Goran Vuković i Mladen Medar.
President Josipović with the Program Committee members:
Marin Sabolović, Željko Heimer, Goiran Vuković and Mladen Medar.
(foto Ured predsjednika RH/Domagoj Opačak)

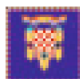

Skup je pratila puna dvorana Knjižnice Filozofskog fakulteta Zagreb.
The Symposium had full auditorium of the Facutly library.
(foto Ured predsjednika RH/Domagoj Opačak)

Izlaganje Josipe Maras Kraljević.
Lecture by Josipa Maras Kraljević.
(foto Ured predsjednika RH/Domagoj Opačak)

Visoki pokrovitelj skupa predsjednik Republike Hrvatske
i vrhovni zapovjednik Oružanih snaga Republike Hrvatske
prof. dr. sc. Ivo Josipović

Under the patronage of president of the Republic of Croatia
and the supreme commander of the Croatian Armed Forces
Prof. Dr. Ivo Josipović